

**şehitlerimizin kanı
yerde kalmayacak !**

«TÜRK MODELİ» EKONOMİ POLİTİKA

Turgut özal başkanlığındaki ANAP hükümeti "icraat"ına çok hızlı başladı. "Demokrasiye geçtik, geçiyoruz" yaygaraları içinde, iki aylık gibi kısa bir sürede, hükümet, onlarca kanun hükmünde kararnameyle, ard arda bir takım ekonomik önlemleri yürürlüğe soktu.

İlk iş olarak, 19 Aralık 1983'te Bankaların "tasaruf mevduat" Faiz oranları yüzde 32'den yüzde 52'ye yükseltildi. Buna karşın, bankaların Faiz karlarında alınan gider vergilerinin oranı yüzde 15'ten yüzde 3'e indirdi. Ardında serbest faiz uygulamasından aralaranan başkaları da verdikleri kredilerin faiz oranlarını yüzde 60-70 arasında yükselttiler. Para piyasası ve faiz politikasının getirdiği yeni olanaklarla büyük tekeller muazam karlara kavuşuyorlar. Bankalar, mevduat" faizlerinin yükselmesiyle uğramış gördükleri "kayba" karşın, hem verdikleri kredilerinin faizlerini yükselterek hem de faizlerin yüzde 12 gibi bir orandagider vergisinden kurtularak kat kat daha karlı çıkıyorlar.

Bu adımdan sonra hükümet, Aralık ayı boyunca peşpeşe yeni zamlar yürürlüğe soktu. Daha yaklaşıp, bir-buçuk ay önce Ulusu hükümeti tarafından yüzde 14 oranında zam uygulanan petrol ürünlerinin fiyatını, yeniden yüzde üç oranında artırdı. Tekel ürünlerine yüzde 20 ile 50 arasında değişen oranlarda zam yapıldı. Gübrenin fiatı yüzde 65 arasında yükseltildi. Peşinen uygulanan bu zamların ardında, yeniden iğneden ipliğe, her şeye zam geldi. 1983 yılı boyunca, peşpeşe gelen fiyat artışları karşısında, yeni yıla girilirken resmi ağızlar bile, geçen bir yıl içinde, hayat pahalılığının yüzde 50 oranında gerçekleştiğini itiraf etmek zo-

runda kaldılar. Yeni, resmi ağızlar bile, 1983 yılında emekçilerin cebindeki her 100 liranın gerçek değerinin 50 liraya indiğini kabul ettiler.

Buna rağmen yapılan son zamların ardından çalışmalar asgari ücretlerinin artırılması yönünde bazı "milletvekilleri"nce "parlamento-ya" getirilen teklifler, ANAP tarafından rededildi.

İHRACAT BİR AVUÇ TEKELİN ELİNE GEÇTİ

Turgut Özal Hükümeti'nin aldığı ekonomik önlemlerin en önemli yanlarından biri de ithalat ve ihracat sisteminde yaratılan köklü değişikliklerdir. İhracata yönelik sanayileşmeyi teşvik adı altında, büyük ihracat tekellerine büyük kar ve olanaklar yaratan düzenlemeler getirildi. "En az 50 milyon lira sermayeli, yüzde 50'si sınai mamul olmak üzere yıllık ihracatı en az 15 milyon ABD Doları olan ve her yıl, yaptığı ihracatın bir önceki yıla oranla yüzde 10 artış gösterdiği ihracatçı şirket"lere ek vergi iadesi hakları tanındı. Türkiye'de bu çerçevede, 28 şirket var ve bunlar, 1983'te Türkiye ihracatının üçte birini gerçekleştirdiler. Aynı şirketler arasından, geçtiğimiz yıl 50 milyon dolardan ihracat yapanlarına ek vergi iadelerinin yanında başka yeni ayrıcalıklar da tanındı. Buna göre, dış ticaretini devletleştirmiş olan devletlerden (örneğin sosyalist ülkelerden) ancak bu şirketler ithalat yapabilecek. Aynı şirketler, ihracatlarında da manevra kabiliyetlerini artıran yeni olanaklar verildi. Getirilen toplam kolaylıklarla, sözkonusu ihracat şirketleri ödedikleri vergileri yüzde 80 kadarını devletten geri alacaklar.

KAPILAR ARDINA KADAR ULUSLARARASI TEKELLERE AÇILDI

İhracata yönelik sanayileşmeyi teşvik adına yapılan işlerden biri de gümrük vergisi indirimi sağlanarak her türlü dış alım Türkiye'ye sokulmasının serbestleştirilmesi oldu. Buna karşın bazı "yerli" sermaye şirketlerinin korunması amacıyla, oranını düzenleme yetkisi Bakanlar Kurulu'nda olan fon uygulaması getirildi. Fon uygulaması ile Turgut Özal Hükümeti, Türkiye'ye sokulan ithal mallardan istediğine, ucuz ya da yüksek fiatla piyasaya sürülebilen olanakları yaratıyor. Böylece iç pazara yönelik üretim sektörleri, özellikle tarım ve tekel ürünleri, sürekli olarak yabancı tekellerin tehdidi altında olacaklar.

"TEK ALTERNATİF"

Özal Hükümeti'nin ardarda yürürlüğe soktuğu ekonomik önlemleri burjuvaziyi "ekonomide ihtilal" olarak değerlendirdi. Turgut Özal, bununla "tekellerin belini kıracaklarını", "orta direk"i güçlendireceklerini öne sürüyor. Büyük tekeli gurapların kontrolündeki basın, önlemleri öve öve bitiremiyor. İhracatın artmasını ve enflasyonun önüne geçilmesini sağladığı öne sürülen uygulamaların, Türkiye'nin diğer tüm ekonomik sorunlarının çözümünde varolan "tek alternatif" olduğu iddia ediliyor. Turgut Özal uyguladığı ekonomi-politika-ya, "Freidmanci-monetarist" politika denmesine şiddetle karşı çıkıyor. Bu, halis muhlis "Türk modeli"dir, diyor.

EMPERYALİZMİN VE BÜYÜK TEKELLERİN ALTERNATİFİ

Oysa yürürlüğe konan ekonomik önlemler, ne "ekonomide ihtilal" ne de yepyeni bir "Türk modeli", ya da Turgut Özal'ın

"iş bitirir teknokratları"nın bir icadıdır. Bu, 1980 yılında, İMF'nin dayatmasıyla, Demirel Hükümeti tarafından açılmaya başlanan "24 Ocak Ekonomik Önlemler" paketinin devamıdır. ABD emperyalizminin denetimindeki İMF'nin ve Türkiye'nin büyük tekelleri gruplarının ortaklaşa sürdürdüğü ekonomi-politikadır. Modelde bugüne kadar, Brezilya, Arjantin, Şili ve Güney Kore gibi ülkelerde denenmiş; bu ülkeleri tamamıyla ABD emperyalizminin ve doymak bilmeyen uluslararası tekellerin kucağına iten Freidmancı ekonomi politikasının ta kendisidir.

AMAÇ; BUNALIMI BİR AVUÇ BÜYÜK TEKELİN DIŞINDAKİ KESİMLERE YÜKLEMEK

Hem yıllardır uygulandığı başka ülkelerin deneyiminden hem de 1980 yılından bu yana Türkiye'de sürdürülen uygulamalardan da görüldüğü gibi amaç; tekellerin belini kırmak ve "orta direk"i güçlendirmek değil. Tam tersine, gerçek amaç yıllardır, Türkiye'nin içine düşmüş olduğu ekonomik bunalımın yükünü başta Türkiye ve Kürdistan halkı olmak üzere, bir avuç büyük tekellerin dışındaki tüm toplum kesimlerine yüklemektir.

Bilindiği gibi 1980 yılına gelindiğinde Türkiye'nin içine düşmüş olduğu ekonomik bunalım öylesine derinleşmişti ki, bu, beraberinde ağır toplumsal ve siyasal bunalımları getirdiği gibi, toplumun tüm kesimlerini de sarmıştı. Üstelik, bunalım, emperyalist-kapitalist sistemin üçüncü genel bunalımının en ağır sancılı dönemine de denk geldi. Bu nedenle Türkiye'nin bunalımı daha da derinleşti ve çıkış yolları bütünü kapandı. Türkiye'nin bağımlılık temelinde işbirliği yolunu seçtiği uluslararası emperyalist mali kuruluşlar, bunalımdan çıkış için sorumluluk yüklenmeyi reddettiler. Onlara göre, izlenecek ekonomi-politikalar, kesinlikle karlarını kısıtıcı, pazarlarını daraltıcı bir yönde olmamalıydı. Tam tersine, kendilerinin de içinde oldukları bunalımı atlattırma yarayan bir rol oynamalıydı. Ancak bu koşullarla Türkiye'ye borç para, kredi verilebilirdi. Bu istemler, İMF reçetelerinde somut ifadelerini buldu ve Tür-

kiye'nin büyük tekelleri grupları tarafından da benimsendi.

İşbirliği Türkiye tekelleri burjuvazisinin bunalımdan zarar görmeden, güçlenerek çıkabilmesinin koşullarından biri de, ihracatı artırarak yeniden sermaye birikimi sağlamaktır. Oysa emperyalist tekellerin, dünya pazarları üzerindeki egemenliği ve hem genişlemesine hem de derinlemesine pazar elde etme çabaları bunun önünde ciddi bir engeldir. Türkiye'nin böylesi bir engelle büyük ölçüde karşılaşmadan ihracata yönelmesi için, emperyalizmin pazarlarını daraltmayacak, aksine bu alanlardaki egemenliğini daha kolay yollardan pekiştirecek ekonomik sektörlerle yönelmesi gerekiyor. 1980'e gelindiğinde İMF'nin bu yöndeki önlemlerini Türk tekelleri burjuvazisi kabul etti. "Buna göre, Türkiye ağır sanayiye ve bu sanayi için gerekli olan dayanıklı mallarına; demir-çelik ve petrokimya sanayii gibi sektörler'e yönelmekten vaz geçecekti. "Daha çok dayanıksız tüketim mallarına, gıda, tekstil, konfeksiyon, cam, seramik, ambalaj ve deri sanayiine, ayrıca Orta-Doğu'ya ihraç olanakları olan traktör, kamyon, otobüs, elektronik cihaz metal sanayii gibi dayanıklı tüketim mallarına" yönelecekti. "Otomotiv sanayiinde daha çok yabancı sermaye ile işbirliği halinde yedek parça üretimi esas" alınacaktı.

Turgut ÖZAL

1980'den bu yana atılan adımların ve son olarak Turgut Özal Hükümeti'nin, "ihracat sistemi"ndeki değişiklikleri ve Türk Parasının Değerini Koruma Kanunu'nu ortadan kaldırmasının anlamı da, yönelinmesi kararlaştırılan sektörleri ekonomik ve toplumsal yaşamda her bakımdan söz sahibi etmekten başka bir şey değil. Bu nedenle, Türkiye ekonomisinin yönelinmesi istenen sektörlerle, devletin doğrudan müdahalesiyle, teşvik tedbirleri, vergi indirimleri, gümrük muafiyeti, büyük kredi olanakları ve ayrıcalıklar tanınırken istenmeyen sektörlerden de adım adım destek çekiliyor. İşte ihracat sisteminin değiştirilmesinin ve getirilen diğer ekonomik önlemlerin sermaye cephesindeki nedeni budur. Bu iddia edildiği gibi, ekonominin liberalleştirilmesi değil, büyükler ve ABD emperyalizmi İMF çevreleriyle en çok içli dışlı olanlar yararına devletin ekonomiye müdahalesi; tekelleri devlet kapitalizminin pekiştirilmesidir.

AMAÇ ENFLASYONU AŞAĞI ÇEKMEK DEĞİL FATURANIN ESAS KISIMINI HALKA ÖDETMEKTİR

Öte yandan, izlenen banka faizleri, zamlar, ücretlerin dondurulması ve tarım ürünlerinden desteğin çekilerek düşük fiyat po-

litikasının temel amacı da enflasyon hızını durdurmak ya da aşağıya çekmek değil, bunalım faturasının esas kısmını Türkiye ve Kürdistan halkına ödetmektir. Yüksek faiz politikasıyla halkın cebindeki, büyük holding bankalarına çekilip sermaye için kaynak aktarımı olarak kullanılırken, kendi maliyetlerinin yükseldiği gerekçesiyle üretilen mallara yüksek zamlar getirilerek sermaye birikimi hızla artırılıyor. Böylece bir kaç yoldan sömürü ve soygun oranı artırılıyor. Son yıllar ağır bunalım dönemleri olduğu halde halktaki alım gücü geçen yılların bir kaç katına kadar düşerken tekeller her yıl yüzde yüzü aşan karlar elde ediyorlar. Bu gerçek de, Turgut Özal'ın "tekellerin belini kıracağız" "orta direk"i güçlendireceğiz derken ne kadar iki yüzlüce ve hayasızca davrandığını apaçık gösteriyor.

ARMANC muhabirinin D.bakır'dan raporu:**ANALAR,
BACILAR,
BABALAR
SESİMİZ OLUN!**

Yoldaşlar!

Üstüme düşen sorumluluk gereği Kürdistan'da yaşanan olayları anında duyurabilmek görevimiz. Ancak binlerce kilometre ötede olan sizlere olayları zamanında detaylı olarak ulaştırmak imkansız. Otsa aktaracağımız bu konu güncel, önemli zaman yitirmeksizin yayınlanması gereken bir konu.

Birinci Genel Direnişin geniş yankılar uyandırmasının ardından başarıya ulaşmasının nedenlerinden biri de Avrupa'daki Demokratik kamuoyunun konuya yakın ilgi duymasıydı. Bugün de Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde sürdürülen direnişin başarıya ulaşması için Avrupa'daki ilerici devrimci kamuoyuna ihtiyacımız var. Bu sorunun bilincinde olduğunuzu biliyoruz. Avrupa'da yapılabilecek her türlü eylemlerle tutuklu devrim savaşçıların birlikte yaşatabiliriz. Dışarıda sizler Kürdistan'da bizler, özellikle analar ve içerde türkü söyler gibi ölüme gidenler, hep birlikte bu işi başaracağı-mıza sonsuz inancımız var.

DIYARBAKIR SIKIYÖNETİM ASKERİ CEZAEVİNDE DİRENİŞ KATLIAMLA BASTIRILMAK İSTENİYOR!

Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde emir komuta zincirinin bir halkası olan faşist terör karşısında genelleşen 2. Direniş yeni boyutlar kazandı. Bilindiği gibi 1 Eylül'de başlayan, 5 Eylül'de genelleşen 1. Genel Direniş 27 Eylül'de başarıyla sonuç-

lanmış tutukluların güçlü direnişi Avrupa'daki kamuoyunun desteği ve en önemlisi halkımızın ve tutuklu ailelerinin direnişe verdikleri yakın destek karşısında faşizmin üniformalı uşakları geri adım atmışlardır.

İnsanca bir yaşam uğruna acılarla, göz yaşlarıyla, her türlü vahşetin mübah görüldüğü yerde sarsılmaz inançlarıyla faşizmin savaş alanlarında bile direnişin zaferle sonuçlanmasını engellemeyemedi. Tutuklular kazandıkları hakları sonuna kadar koruyacaklarına dair and içtiler. Yaşamaları için gerekirse ölebileceklerini sloganlaştırdılar. "Ölüm yaşatır" diye haykırdılar. Ve gözlerini kırpmadan gün görmeyen "akşamın erken indiği" özgürlük ve bağımsızlığın saklı olduğu yerde ölümün solgun beşiğine uzandılar. Öldüler ama kazandılar. Ve yaşadılar.

Ulusal ve sınıfsal mücadelesinin en keskin ve en şiddetli en acımasız yerlerden biri de hapisanedir. Burjuvazi ile her gün her an yüz yüze oldukları yerde devrimci onurlarını çiğnetmek, kazandıkları hakları kaybetmemek için tutuklu devrimciler ikinci bir ölüm kalım savaşına katıldılar. Bu savaşta şehit düşenler, bizim için yananlar karanlıkları aydınlığa çıkarma yolunda devrimci kavgamızda öncü oldular. Onları yüreğimizin dipsiz kuyularında yaşatacağız.

Her gözeneğinden kan, göz yaş, acı ve ölüm akan faşizm, iktidarını daha uzun süre koruyabilmek için, özellikle devrim

için ateş hattında savaşanları, (nugün Türkiye ve Kürdistan'da ki tüm hapisanelerde sürdüğü) sürekli yöntemli işkencelerle hem fiziksel hem de düşünsel olarak yok etmek istiyor.

Türkiye'de ve özellikle Kürdistan'da Sıkıyönetim Askeri Cezaevlerinde uygulanan çağ dışı uygulamalarla faşistler tutuklu devrim savaşçıları teslim alma, beyinlerini yıkama ve birer robot haline getirme sevdasuna kapılmışlar. Ama tıpkı Güney Kore de olduğu gibi sevda-daları hüsrana dönüşecek. Enver Gökçe'nin dediği gibi, 'Şiddetin sabahı yakın-dayan dizlerim dayan'

DİRENİŞ NASIL BAŞLADI

Takvim 30 Aralık 1983 Cuma gününü gösteriyordu. Görüşmeye giden ailelerin çoğu oğulları tarafından uyarıldı. Cezaevi koşullarının tekrar kötüleştiğini işkencelerin yaygınlaştığını, direniş sonucu alınan hakların geri alınmaya başlandığını, böyle giderse tekrar direnişe gideceklerini belirttiler.

.. .. ailesine, daha önceki kötü koşullardan daha şiddetli bir baskı geliyor. Böyle giderse yeni yılda ya bizi görür ya görmezsiniz. Artık yaşamamız sizlerle bağlı' diyordu. Ve 3 Ocak 1984 salı günü; anaların yavrularıyla, genç evlilerin eşleriyle çocukların babalarıyla amcalarıyla hasret gidermeye çalıştıkları görüşmede; ... ..de, anasıyla

la tel örgülü demir parmaklı kabinlerden birinde görüşüyordu. O an 30. Koğuştaki yangın çıkarılmıştı. Orada durumu öğrenen .. .. anasına 'yangın çıktı yangın Çabuk gidin birşeyler yapın yoksa hiçbirimizi sağ göremezsiniz.' diyerek görüşme yerinden koşarak ayrıldı. Yan kabinde görüşen (Hilvanlı) bir tutuklu da ailesine 'Tektar açlık grevine gideceğiz der demez askerler tarafından dövülerek götürüldü. Bu olaydan sonra sırası gelen diğer koğuşlar görüşmeye çıkartılmadılar. Görevliler ziyaretçilere, hiç birşeyin olmadığını, görüşmeyenlerin gelecek görüşmede görüşürülebileceklerini söyleyerek onları dağıttılar.

6 Ocak cuma günü direniş genelleşmişti. 6-7 kişi dışında, hiç kimse görüşmeye çıkmadı. Tutuklu yakınları anında yükse-

len bağırma ve çağırma karşısında Cezaevi müdürü bir takım açıklamalarda bulundu. "Bize bağırıp çağırmayın, bizim elimizde hiçbir şey yok Devlet bize ne diyorsa onu yapıyoruz. Görüşmeye ise oğullarınız gelmiyor. Biz ne yapalım?" Bununla uygulamaların tek bir merkezden yapıldığını açıkça itiraf ediyordu. Doğru... Tüm bu yapılanlar işkenceci olarak gördüğümüz bu insanların keyfi uygulamaları değil. İnsanlık duygularu iflas eden bu işkenceciler, kapkara, sonsuz bir umutsuzluk içinde oldukları için emredilen her kötülüğü yapmaya hazır birer robotturlar.

6 Ocak cuma günü, bir ana insanlık duyguları iflas eden işkenceci yüzbaşıya şunları söyledi; ' Oğullarımıza işkence yapıyorsunuz, açlığa susuzluğa terk ediyorsunuz ne olacak bunun sonu? ' Heyecanlı, duygulu bir genç kız da konuşmasını şöyle sürdürdü; 'Ağabeyimin birbuçuk aydır tahliye kararı verildi buna rağmen tahliye edilmedi. Mahkemede kendisine işkence yapıldığını, bunun bizzat sizler (cezaevi görevlileri) tarafından yapıldığını belirtmiş." Cezaevi müdürü yanıtlayacak hiçbir şey bulamayınca polisler 'Bu kızı çabuk götürün, biraz düz gün konuşmasını öğrensin' dedi. Bun genç kız, 'götürün beni. Ne yani, bir şey sor mak suç mu, götürün. Katakoldan mı korkuyorum" diye cevap verdi.

Polis dolmuşuna alınan genç kıza gören yaşlı bir ana 'Bizden ne istiyorsunuz. Bizi karakollarla mı korkutuyorsunuz Ne duyuyorsunuz hepimizi alın götürün' dedi. O da genç kızın bindiği polis arabasına bindi.

Örgütsellikten yoksun bu insanlar kendiliğindenci dağınık hareketleriyle direnişe gerekli desteği sağlayamıyorlardı. Bir kısım tutuklu yakınları akşama dek orada beklerken bir kısmı 'çaresizlik' le evinin yolunu tuttu.

10 Ocak salı günü, sayıları 20'yi geçmeyen tutuklu, aileleriyle görüştü. Görüşmeden dönen aileler, karşılaştıkları manzara sonucu perişandılar. Sorduğumuzda oğullarının ağız ve gözlerinin şiştiğini, ayakta duracak halleri olmadığını, elleri coplu 6-7 asker refakatinde

getirildiklerini ve hiç konuşulmadıklarını söylediler. Aynı gün cezaevi müdürünün etrafını saran aileler, çeşitli sorular yönelttiler. 'İçerden bir sürü bağırtı geliyor. Nedir bu, neden kaynaklanıyor bu durum? ' Cezaevi müdürü 'Sizin oğullarınız size göre bir melek ama içerde canidirler canı... Şunu iyi bilin ki biz içerde iyi ve uslu olanlarla kötüler birbirinden ayırdık. Uslu olanların durumu iyidir. Olmayanlar ise hücrede dirler. Onlara herşey de yapılıyor. Biz yapmıyoruz, devlet yaptırıyor. Onlar ne diyorlarsa onları yapıyoruz..Şu an istediğinizi yapın bizim elimizden hiçbirşey gelmez. Devlet öldürün dese biz hepsini de öldürürüz."

Yüzbaşının bu basit cümlelerinden gerçekte, nasıl da acı ve katli olarak yansıyor.

SESİMİZ OLUN!

Tutuklular, pencereden halka son avazlarıyla Türkçe Kürtçe bağırıyorlardı. 'Hepimizi öldürecekler. Bize işkence yapıyorlar, arkadaşlarımızın birçoğunu nereye götürdüklerini bilmiyoruz. Analar, bacılar, babalar! SESİMİZ OLUN. SESİMİZ dilekçelerle, telgraflar gönderin yüzbaşıya inanmayın. Şu an bir sürü ölü var aramızda.

Çatı katından pencerelerden, ziyaretçilerle kurulan bu diyalog, cezaevi görevlileri engellemek için cezaevinin dört bir yanına anfiler takarak sonuna kadar seslerini açtılar. Bu şekilde de tutukluların seslerini susturamayınca değişik türden motor sesleriyle tutukluların bağırtılarını anlaşılabilir hale getirmeye çalıştılar. Sadece bu önlemlerle de yetinmediler Görüşmecilerin arasına karışan ajanlar, konuşmalarıyla ziyaretçilerin moralini bozarak direnişi desteksiz bırakmaya çalışıyorlardı. Bu ajanlardan birini tanıyan bir baba şunları anlattı. 'Bizim gibi sade giyinmeye çalışmıştı. Yanımıza yaklaşıp yüksek sesle bunlar ne istiyor, birtakım haltlar karıştırmışlar ki bizi görüştürmüyorlar. Kendi kendilerini yakıyorlar. Allah hepsinin belasını versin. Evlat değil dert küpü bunlar. Kamuoyunu yanlış bilgilendirmek için asılsız haberleri de yaymayı ihmal etmiyorlar.

Amaçları insanlarımızı yıldılgı, karamsarlığa itmek olan bu tipler, hiçbir zaman emellerine ulaşamayacaklar.

İçerdeki direnişi kırabilmek için, bir keresinde itfaiye arabalarıyla koğuşları ağız kadar suyla doldurdular.

Kırık camlar, battaniyesiz ve yataksız koğuşlar, aşsız bu insanlar, açlıkla ölümlü yüz yüze olmalarına rağmen hep bir ağızdan, hep bir yürekten şöyle haykırıyorlardı:

Ölmek var dönmek yok!
Kahrolsun faşizm!
Kahrolsun işkenceciler!"

13 Ocak salı günü orta yaşlı bir kadın diğer kadınlara tek tek bazı açıklamalarda bulundu. Ardından toplu halde değil birer birer valiliğe doğru yürüdüler. Kadın 'Toplu halde yürümeyin ki polisler bizi dağıtmasın, mahalleye indikten sonra bir araya geliriz!' diyerek 50'ye yakın kadını valiliğe çıkarmayı aydın bir kısım bacılarımızın da yardımıyla başardı.

Kadınlar, bir anne yüreğinin içten gelen sesiyle valige cezaevindeki durumu anlattılar

Çocuklarının açlığa ve ölüme terk edildiklerini, kendileriyle görüştürülmediklerini, işkence yapıldığını belirterek

bundan dolayı yürüyüş izni istediler. Oysa kadınlar yürüyüşlerini yapmışlardı bile.

Vali, hiçbir şey yapamayacaklarını 7. Kolorduya gitmelerini söyledi. Vali, kadınların yanında durumu kolordu komutanlığına bildirmesine rağmen hiç bir sonuç alınmadı

17 Ocak salı günü, yine aynı kadının öncülüğünde 30'a yakın kadın Diyarbakır Barosu'na gittiler. Ne yapmaları gerektiğini sorarak avukatların da duruma ciddi olarak müdahale etmelerini istediler. Bunun yanında 7. kolordu komutanlığına gruplar halinde gidip dilekçe yazdılar.

Cezaevinde sürdürülen 2. genel direnişi kırabilmek için, birinci genel direnişte yiğitçe direnenleri; yani sayıları 600'ü bulan bu yiğit insanları 23 Ocakta, 35. ve 36. (tecrit ve hücre) koğuşlara aldılar.

24 Ocak salı günü, görüşmek isteyenlerle istemeyenlerin listeleri okundu.

Bu listelerde, durumları ciddi olduğu için 25 tutuklu askeri hastahanedeydiler. 30'a yakını görüşenler. .. 300'e yakın tutuklunun ismi ise listelerde yoktu. Geriye kalan binlerce tutuklu listelerde isimleri olmasına rağmen görüşmeye çıkmadılar.

25 Ocak çarşamba günü KİP-DDKD toplu davasının duruşması vardı. Mahkemede İsmail Aydın adındaki bir tutuklu şöyle konuştu: 'Buraya gelinceye kadar cesetlere basa basa yürüdük. Cezaevinde hepimize işkence yapıyorlar. Bunları söylediğim için gelecek mahkemeye sağ çıkacağım bile meçhul.' Bunun üzerine mahkeme heyeti başkanı: 'Bunlar cezaevi sorunları, üstelik yalan söylüyorsun, propaganda amacıyla konuşuyorsun.' diyerek inzibatlara, çıkarın bunu!' diye emir verdi. Bunun üzerine, İsmail Aydın mahkeme salonundan çıkarıldı. Bu durumu protesto eden iki avukat mahkeme salonunu terk ettiler.

Mahkemeye gelen 11 tutuklu yorgun ve bitkin bir haldey diler.

Aynı gün Necmettin Büyükkaya'nın cenazesi mühürlenerek ailesine verildi.

ölüm' raporunda kendisini yakarak intihar etmiş' deniliyordu. Oysa sonradan açılan tabutta Necmettin Büyükkaya ya tanınmayacak kadar işkence yapıldığını ve işkence sonucu katledildiğini herkes öğreniyordu

Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Cezaevinde bu gün resmen açıklanan üç ölü vardır.

1-Necmettin Büyükkaya (KİP davası sanığı, Sivrekli)

2-Yılmaz Demir (TKSP, Konya cihanbeyli)

3-Mehmet Kaya, (PKK Batmanlı)

Bu isimlerin dışında Şakir Tural Mehmet Ece Mustafa Kılıç Siraccetin Kırıcı, Mehmet Sener Şenol ve isimlerini bilme-

diğimiz onlarca insanın öldüğü söyleniyor.

Direnış devam ediyor

Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Cezaevinde uygulanmak istenen sindirme operasyonuna

karşı ölümü hiçe sayan yiğit insanların güçlü direnişi sürüyor. Bu direnişe destek verelim!

Yazımı Abdulkadir Bulut'un dizeleri ile noktalıyorum.

'Bugün birimiz düştü diye

Şaşkınlığa kapılma birden

Ne omuzlarını sarkık tut

Ne de gittikçe sıkılan

Yumruklarını dağıt'

2 Şubat 1984
DİYARBAKIR

FAŞİST DİKTATÖRLÜĞÜN BİR BARBARLIĞI DAHA:

DİYARBAKIR'DA KATLİAM

Diyarbakır Askeri Cezaevi'indeki son katliam, faşist diktatörlüğün "demokrasiye geçtik" demagojisinin arkasındaki sahtekarlığı tüm açıklığıyla bir kez daha ortaya koydu. Tutukluların en doğal insani hakları uğruna başlatıkları bir direnişin böylesi barbarlık boyutlarında bir katliamla karşılaşması, faşist diktatörlüğün halklarımıza karşı ne denli kin beslediğinin de başka bir kanıtıdır. Bu katliamda kaybımız büyüktür; fakat, şehitlerimizin anılarına layık bir biçimde mücadele azmi ve kararlılığında olmamız bu üzüntümüzün tek teseli kaynağını teşkil etmektedir.

Bilindiği gibi, faşist Cunta, yakalayabildiği binlerce ilerici, devrimciyi, bir yandan kukla mah-

kemeleri aracılığıyla yargılamakta, diğer yandan da sistemli bir yoketme operasyonu ile onları ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Cunta, halklarımızın Ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinde sorumlu tutulan tutulular da bu zorbalıklara karşı, en zor koşullarda mücadele ediyorlar. Cezaevlerindeki zorbalıkların dayanılmaz boyutlara varması nedeniyle, geçtiğimiz ayda İstanbul, Ankara ve D.bakır başta olmak üzere bir çok ildeki askeri Cezaevlerinde yeniden açlık grevleri başladı.

Daha önce de Diyarbakır Askeri Cezaevi'inde bir direniş başlamış ve başarı ile sonuçlanmıştı. Bu direnişin başarılı bir biçimde sonuçlanmasında eylemin yığın-

sallığının belirleyici etkisi oldu. Bu yığınsallık dışta da geniş bir temelde destek sağladı. 2 Eylül 1983 tarihinde başlayıp, Eylül'ün son haftasına dek sürdürülen bu eylem sonucu tutuklular bazı haklar kazanmışlardı. Bu kazanımlara: Tutukluların aileleri ve avukatlarıyla görüşebilme ve bu görüşmelerde sürenin uzatılması, maddi işkencenin hafiflemesi, cezaevinden dışarıya, dışardan cezaevine giyecek alıp vermenin serbest bırakılması, kağıt ve kalem bulundurmaya ilişkin yasağın kaldırılması... gibi örnekleri sayabiliriz.

Diyarbakır Askeri Cezaevi koşullarında görülen, daha doğrusu tutukluların direnişleri ile sağlanan bu kısmi düzelmeye, ancak 2-3 ay sürdü. Aralık ayında cezaevi yönetimi değiştirildi, tutukluların direniş sonucu kazandıkları haklar tek tek ellerinden alınmaya başlandı.

Bu koşullarda, tutukluların, direniş yolunu seçmekten başka seçenekleri yoktu. Nitekim bu yolu seçmekte geçmektedirler. Tutuklular Aralık ayının son haftasından itibaren cezaevinin koşullarını ziyarete gelen yakınlarına anlatmaya ve bu koşullarda açlık grevine başlamaktan başka seçeneklerinin olmadığını duyurdular. Ayrıca, mahkemelere götürülen tutuklular da orada cezaevindeki zorbalıkları anlatılar. Gerek tutuklular ve gerekse de yakınları, başka araçlarla bu faşist uygulamaları duyuramadılar. Çünkü basın-yayın üzerinde sıkı bir sansür vardı. Hatta cezaevlerindeki durumun konuşulması bile büyük bir "suç" teşkil ediyor.

İşte, cezaevindeki bu gaddar uygulamalar ve direniş haberi, bu kısıt olanaklarla, kısmen de olsa dışarıya duyurulduktan sonra, 3 Ocak 1984 günü açlık grevi başladı.

Grev hazırlığı ile ilgili haberler yurtdışına ulaştırılınca YKDK (Kurdistan Demokratik İşçi Birliği), Diyarbakır Askeri Cezaevi'ndeki ağır koşulları ve bu koşullara karşı uluslararası tüm kuru-

luşların seslerini yükseltmeleri gerektiğini içeren bir çağrı yayımlandı. Bu çağrı çeşitli dillere çevrilererek, başta Uluslararası AF Örgütü ve Kızılhaç olmak üzere birçok kuruluş ve diğer örgütlere gönderildi. Uluslararası AF Örgütü'nün genel Sekreteri imzası ile YKDK'nin bu çağrısına verilen 17 Ocak 1984 tarihli Cevapta, olaydan haberlerinin olduğunu, kendilerinin de tutukluların can güvenliğinden endişeli olduklarını belirtiyor ve tüm insanlık olayı protesto etmeye çağırıyorlar.

Yine YKDK açlık grevinin başladığını ve bu direnişle dayanışmayı yükseltmek için tüm kişi ve kuruluşları göreve çağırarak bir bildiri yayınladı. Gerçeği teslim etmek gerekirse, gerek Türkiye ve gerekse de Kürdistanlı ilerici güçler, bu konuda yapabilecekleri çok şeyi yapamadılar ya da yapmakta geç kaldılar.

Faşist diktatörlüğün barbar sıkıyönetim görevlileri ve cezaevi yöneticileri, tutukluların bu onurlu direnişlerini kırmak için, tutuklularla dışarının diyalogunu kopardılar. Mahkemelere dinleyici almamaya başladılar, ziyaretleri kısıtladılar, Cezaevinin içine ve etrafına takviye birlikler yerleştirdiler. Faşist Diktatörlüğün katil görevlileri, bir yandan cezaevinin elektrik ve suyunu keserlerken, diğer yandan bazı koğuşları ateşe verdiler. Armanç Muhabirlerinin D.bakır'dan bildirdiklerine göre koğuşların yakılması olayı şöyle gelişmiştir. :

6 Ocak Cuma günü, bir tutuklu, yaşlı annesi ile Kürtçe konuştuğu için askerlerin saldırısına uğramıştır. Görüşme yerinde yakılan bu saldırıyı, tutuklu yakınlarını görmeye gelen yüzlerce ziyaretçi tepki ile karşılamıştır. Saldırıya uğrayan tutuklunun komalık bir şekilde yerden sürünecek cezaevinin içine götürülmesine dayanmayan ziyaretçiler, faşist Cunta aleyhtarı sloganlar atmışlar ve askerlerin üzerine yürümüşlerdir. Görüşme yerinde meydana gelen bu olaylar kısa sürede

cezaevinin içinde duyulmuştur. İşte bu sırada takviye birlikleri çağırılmıştır. Askeri zırhlı araçlarla cezaevine gelen takviye birliklerin bir bölümü cezaevinin etrafında bulunan yüzlerce tutuklu yakınına; kadın, çocuk, yaşlı demeden saldırırlarken, diğer bölümü de cezaevinin içine dalıp tutuklulara saldırmıştır. Bu saldırı sırasında 2. koğuş ateşe verilmiştir. Koğuş yangınından çıkan dumaneler, Cezaevindeki olayları tüm Diyarbakır'a duyurdu.

Bu olaydan sonra cezaevinin etrafındaki tecrit çemberi daha da daraltılmıştır. Cezaevi ancak uzaktan seyredilebilmektedir. Direniş başladığından beri içerden çeşitli sesler Tutuklular, üzerlerinde Atatürk resimleri, ırkçı marş ve sözler bulunan kartonları megafon şeklinde kıvrarak bunlarla dışarıya sesleniyorlar. Bu seslenişlerde cezaevinin içindeki direniş ve bu direnişle dayanışma çağrıları yer almaktadır. Yangın esnasında birçok tutuklu çayır çayır yakılmıştır. Askeri birliklerin bu saldırısı sırasında yaralanan birçok tutuklu hastanelere kaldırılmamış, ancak ölmek üzere olan tutuklular Askeri Hastaneye kaldırılmıştır. Cezaevi'nin içinden haber alınmadığından kesin olarak ölen ve yaralananların ismi ve sayıları saptanamamaktadır.

Bugüne dek doğruluğu kanıtlanan haberlere göre kesin olarak şehit edilenler Necmettin Büyükkaya Halil Çatak ve Yılmaz Demir'dir.

Muhabirlerimizin bildirdiklerine göre, bu üç şehidimizin de işkence sonucu katledildikleri kesinlik kazanmıştır.

Çünkü faşist diktatörlüğün cellatları, direnişi kırmak için her türlü zorbalığa başvurmada tereddüt göstermemişlerdir. Tutukluların bir bölümünü cezaevinde işkenceye tabi tutarlarken diğer bölümünü de cezaevinin dışındaki işkence tezgahlarına almışlardır.

**KÜRDİSTAN HALKININ Ö-
NEMLİ BİR KAYBI
NECMETTİN BÜYÜKKAYA**

Necmettin Büyükkaya, 1943 yılında Siverek'te doğdu. Yok-

sul denilebilecek bir ailedendi. İlk ve ortaokulu Siverek'te, liseyi de Adana'da bitirdikten sonra 1966 yılında İstanbul Hukuk Fakültesine girdi. İçinde yaşadığı sosyo-ekonomik koşullar ve zekiliği nedeni ile küçük yaştan itibaren Kürt halkının sorunlarına büyük ilgi duydu. Üniversiteye başladığı yıllarda bu ilgi birşeyler yapma çabalarına dönüştü. Bu dönemde Kürt gençliğinin örgütlenmesinde aktif görev alarak İstanbul DDKO'nun kurucu üyeleri arasında yer aldı. Ayrıca bu dönemde İstanbul DDKO'nun başkanlığını yaptı.

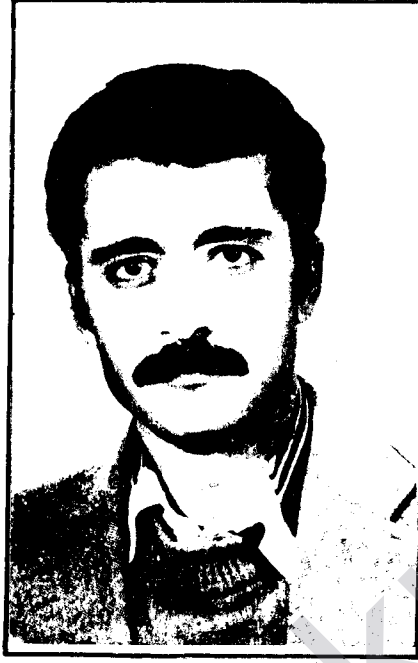
Bu sırada Kürt Ulusal Demokratik hareketinin en radikal kesimleri ile tanıştı. O koşullarda Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketinde en ileri görüşleri savunan bu kesimlerle birlikte mücadele etti.

12 Mart faşist darbesinden sonra sıkı bir biçimde aranmaya başlandı. Bu sırada Hukuk Fakültesini de terketti. Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'nda sıkı bir biçimde arandığı bir dönemde Irak Kürdistanı'na geçti. Irak Kürdistanı'nda bulunduğu sırada Dr. Şivan Partisi olarak bilinen T-KDP'ye girdi. Bilindiği gibi, Kürt Ulusal Hareketinde Dr. Şivan ve arkadaşları o dönemde en radikal çizgiyi temsil ediyorlardı. O dönemde, Barzani önderliğinin Dr. Şivan ve arkadaşlarına karşı açtığı cihad sonucu Dr. Şivan, Çeko ve Brusk katledildiler. N. Büyükkaya ve bazı arkadaşları da Barzani önderliği tarafından tutuklandılar. Bir süre tutuklu kaldıktan sonra Irak Kürdistanı'nı terketmek koşulu ile serbest bırakıldılar. Bu nedenle Irak Kürdistanı'nda kalma koşulları kalamayan Necmettin Büyükkaya önce Suriye Kürdistanı'na oradan da İsveç'e geçti. İsveç'e siyasi ilticada bulundu. Bu sürgün yaşamında bir çok Avrupa ülkesini dolaşarak yeni yeni insanlarla tanıştı.

1975'te tekrar Türkiye Kürdistanı'na dönen Necmettin Büyükkaya, Eski arkadaşları ile birlikte T-KDP'nin yeniden kuruluş çalışmalarına katıldı. Böylece çalışmalar sonucu Nisan 1975 yılında kurulan T-KDP'nin kurucuları arasında yer aldı.

1977 yılı ortalarına dek T-KDP'de aktif olarak çalıştı. 1977'de partinin bazı yönetici-

leri ile düştüğü görüş ayrılığı nedeni ile T-KDP'den ayrıldı. Ayrıldıktan sonra da doğru bildiği bir şekilde mücadelesini militanca sürdürdü.

Necmettin BÜYÜKKAYA
1943-....

12 Eylül 1980 faşist darbesi ile girilen dönemde yaşamının büyük bir bölümünü Kürdistan'ın diğer parçalarında geçirdi. Bu parçalarda da halkımızın mücadelesine omuz verdi.

15 Nisan 1982 tarihinde Diyarbakır'da faşist kolluk kuvvetleri tarafından yakalanarak gözaltına alındı. Aylarca süren işkenceden sonra tutuklandı. Tutukluluğu döneminde de Diyarbakır Askeri Cezaevindeki baskı ve işkencelere karşı kahramanca direndi ve direniş örgütlenmesinde büyük bir rolü oldu. İşte bu nedenle, faşist diktatörlüğün canileri tarafından diğer arkadaşlar ile birlikte katledildi.

Necmettin Büyükkaya'nın kaybı Kürdistan Ulusal Demokratik mücadelesinde yeri zor doldurulabilecek derecede büyüktür. O, yalnız Türkiye Kürdistanı'nın değil, Kürdistan'ın dört parçasındaki halkımızın büyük bir kaybidir.

DİYARBAKIR KATLIAMININ YANKILARI

Diyarbakır Askeri Cezaevi'ndeki katliam, gerek yurtiçinde gerekse de yurtdışında nefretle

karşılandı. Kürdistan'da yılın en önemli olayı olarak güncelliğini korumaktadır. Bu yazı kaleme alındığı ana dek Cezaevi'nin etrafını saran insan yığınına, faşist cuntanın askeri birlikleri tümenden dağıtamadı.

Uluslararası Af Örgütü Genel Sekreteri Diyarbakır'a gitti. Fakat Cezaevi koşullarının incelenmesi için cuntaca izin verilmediği haberleri gelmektedir.

Uluslararası Af örgütü, konu ile ilgili yayınladığı çağrılarda tüm insanlığı katliamı protesto ya çağırıldı.

Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde çeşitli eylem biçimleri ile olay protesto edildi. Dünya demokratik kamuoyu ve ilerici kuruluşlar tutuklular ile dayanışmaya çağırıldı.

Armanc muhabirinin Danimarka'dan bildirdiğine göre, Danimarka-Türkiye ile Dayanışma Komitesi, FAT (İşçi Birliği), KKDK-Federasyon Danimarka Komitesi, Danimarka Kürdistan Kültür Dayanışma Derneği, Emegün Birliği ve İşçi Gerçeği'nden oluşan güçbirliği platformu sorunu kendi arasında görüşerek bu canice olayı bir bildiri ile kamuoyuna duyurdu.

Aynı platform 24 Ocak ta ise Türk Turizm Ataşeliği önünde bir miting düzenledi. Saat 17.00'de başlayan mitingde, başta Diyarbakır olmak üzere, Mamak, Metris ve diğer askeri cezaevlerinde tutuklular üzerindeki Cunta'nın canilikleri protesto edildi. Mitingde sık sık şu ortak sloganlar atıldı 'Faşizme karşı omuz omuza', 'Kahrolsun faşizm', 'Yaşasın Diyarbakır, Metris, Mamak direnişleri', 'Yaşasın güç ve eylem birlikleri', 'Yaşasın enternasyonal dayanışma'. Bu sloganlar aynı zamanda pankartlarda Türkçe ve Danimarkaca yazılarak taşındı. Mitingde komite adına yapılan konuşmalarda katliam nefretle kınandı ve ilerici insanlık tutuklularla dayanışmaya çağırıldı.

DKP (Danimarka Komünist Partisi) üyeleri bu eyleme aktif olarak aktıldılar. Sosyalist Halk Partisinden (SF) ve Sol Radikal Partiden birer milletvekili konuşmacı olarak mitingde katıldılar.

Ayrıca, Avrupa Parlamentosuna katılacak Danimarkalı milletvekilleri ile bir basın toplantı-

sı yapılması kararı alındı.

İsveç'te ise Kürdistan Dernekleri Federasyonu, İSTİB ve BİR-KOM ortaklaşa bir bildiri yayınladılar. Bu bildiri de Diyarbakır katliamı ile ilgili gelişmeler anlatılıyor ve tutuklularla dayanışmada bulunmak için tüm insanlığa çağrı yapılıyordu. Aynı örgütlerin bildirisinde 28 Ocak Cumartesi günü Stockholm'de yapılan yürüyüşün çağrısı da yer alıyordu.

Aynı örgütler 28 Ocak 1984 günü saat 12.00'de Stockholm'de bir miting yürüyüş düzenlediler.. Mitingde komite adına Türkçe, Kürtçe ve İsveççe konuşmalar yapıldı. Daha sonra Türk Elçiliğine dek bir yürüyüş yapıldı. Yürüyüş boyunca 'Katil Cunta', 'Kahrolsun Faşizm', 'Kahrolsun ABD Emperyalizmi', 'Kürdistan ile Dayanışma', 'Türkiye ile Dayanışma', 'Politik Tutuklularla Dayanışma' gibi sloganlar atıldı. Yürüyüş boyunca N..Büyükkaya'nın büyük boy bir resmi taşındı.

Türk Elçiliği önündeki protesto yürüyüşünden sonra, yürüyüşe katılan 500'den fazla insan hep birlikte İsveç Radyo-Televizyon binasına giderek bir saat-ten fazla süren bir oturma grevi yaptılar. İsveç Radyo-Televizyonu yetkililerinin 'Olay üzerinde duracağız'" şeklinde söz vermeleri üzerine, TV binasındaki oturma grevi kaldırıldı.

İsveç'in Uppsala kentinde de 'Türkiye ve Kürdistan Halkları ile Dayanışma Komitesi' kuruldu. Bazı siyasi örgüt üyeleri ve herhangi bir örgüt üyesi olmayan bir çok yurtseverin yaptıkları ortak bir toplantıda seçilen bu komite çalışmalarını sürdürmektedir. İlk iş olarak bir basın bildirisi hazırlayarak bölge radyosu ve gazetelere dağıttı. İşkence gören ve cezaevinde yatan bir çok arkadaşıyla birlikte gazete, radyo, parti ve diğer kuruluşların büroları ziyaret edilerek Türkiye ve Kürdistan'daki işkenceler anlatıldı.

Avrupa'nın diğer ülkelerine de çeşitli eylem biçimleri ile Diyarbakır katliamı protesto edilmektedir.

Tutuklular ile dayanışmamızı yükseltelim!

Diyarbakır katliamını dünya kamuoyuna duyurmak için en etkin eylemleri örgütleyelim!

★ ★ ★

K.KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ Mİ ? TÜRKİYE'NİN 68. İLİ Mİ ?

Türkiye'deki faşist generaller cuntası ABD emperyalizminin onayı ile 15 Kasım salı günü Kıbrıs'ın Türk kesiminde "KKTC" ilan etti. Yıllardan beri Kıbrıs üzerinde çeşitli hesaplar içinde olan Türk egemen sınıfları ve gerici çevreleri ABD emperyalizminin de hesaplarına uygun bir çözüm yolu ile Kıbrıs'ı bölmeye ve bir kesimini ilhaka yöneldiler. Biz bu kısa yazımızda Kıbrıs sorununun önemli olay ve gelişmelerinin bir özetini sunmaya, tarihsel geçmişini de incelemeye çalışacağız. Türkiye'de en az bilinen ve bu nedenle en çok çarpıtılan konulardan biri de hiç şüphesiz Kıbrıs sorunudur. En az bilindiği için de Türk egemen sınıfları ve onların kaleşörleri tarafından en çok çarpıtılan sorunlardan biri durumundadır. Şovenizm, Türkiye'de güçlü olduğu için de gerici ve şoven çevreler emekçi yığınların kafalarını bulandırmakta güçlük çekmezler.

Kıbrıs sorununda kimi "ilerici" veya "demokrat" unsur ve çevreler de şoven duyguları aşarak objektif ve gerçekçi bir yaklaşım içinde bulunmadıkları gibi ırkçı ve şoven çevrelerin perspektifini aşan bir boyutta da Kıbrıs sorununu irdeleyememişler. Sosyalistlerin doğru yaklaşımı ise ortalığı toz ve dumana bürdüren yoğun ırkçı ve şoven propagandadan dolayı, geniş emekçi yığınları tarafından görünmez ve kavranmaz olmuştur.

Tarihte ilk defa Kıbrıs 1521 yılında Osmanlıların denetimine geçti. Osmanlıların Kıbrıs'taki egemenlikleri 1879 yılına kadar sürdü. Bu süre zarfında adaya 30 bin Türk yerleştirildi. 1821 yılında , Osmanlı İmparatorluğunun boyunduruğundan kurtularak, bamsızlığına kavuştu. Osmanlı İmparatorluğunun gerileme dönemi olduğu için de bölgede ve ada üzerinde etkisi epey zayıfladı. Bunu fırsat bilen İngiltere, Osmanlılarla 1878'de Berlin'de bir antlaşma yaparak, adanın yönetimini üzerine aldı. Süveyş Kanalı'nın açılması üzerine dünya ticaretinde önemli bir merkeze dönüşen Kıbrıs, İngiltere'nin çıkar bölgeleri arasına girmişti. Osmanlıların güçsüzlüğünden yararlanan İngiltere, böylece Doğu Akdeniz'de önemli bir ticaret merkezi ve üs elde etti. Kıbrıs formel olarak Osmanlılara bağlı kaldı. Adanın bu statüsü, 1914 Birinci Dünya Savaşı'na kadar sürdü. Ancak 1914'de patlak veren ve dünya pazarlarının yeniden paylaşılması olan Birinci Emperyalist Savaş'ta Osmanlılar, Almanlar safında savaşa girdiler. Bunu bahane eden İngiltere 1878 Berlin Antlaşması'nı geçersiz ilan ederek, Kıbrıs'ı yarı bir sömürge durumuna soktu. Böylece de adanın tüm yönetimini üstlendi. 1923'de Türkiye, Kıbrıs Adası üzerindeki tüm taleplerinden vazgeçtiği zaman da İngiltere 1925'te adayı İngiliz Kraliyetine bağlı

bir sömürgeye dönüştürdü. Kıbrıs bir İngiliz genel valisi ile Rum ve Türklerden oluşan bir meclis ile bağımsızlığına kadar böyle yönetildi. Kıbrıslı rumlar bu dönemde ENOSİS (Yunanistan'a katılma) için İngilizlere karşı mücadele ettiler. Grivas önderliğindeki EOKA (Kıbrıslı Mücahitlerin Ulusal Birliği) İngilizlere karşı çeşitli suikast eylemleri düzenledi. Hatta bir defasında Genel Valilik binasını bile ateşe verdiler. İngilizlerin buna tepkisi çok sert ve kanlı oldu. Çünkü; İngiltere için Kıbrıs'ın önemi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kat kat artmıştı. İngiltere Filistin ve Mısır'daki üslerini kaybettiğinden Kıbrıs'ı öyle kolay elden çıkarmak istemiyordu. Gerek ABD emperyalizminin gerekse de İngiltere, Ortadoğu'daki ilerici ve yurtsever hareketleri bastırmak, anti-emperyalist uyanışları anında ezmek için Kıbrıs'ı üs olarak kullanmak istiyorlardı. 1954'de ABD emperyalizminin Dışişleri Bakanı Dulles, İngilizlerin Kıbrıs'ı terketmeleri tartışmalarına katılarak; "Eğer İngilizler Kıbrıs'tan çıkarsa, adayı komünistler alır" diyordu. İngiliz emperyalizmi Kıbrıslı Rumların yer yer Enosis talebine, yer yer de Kıbrıs'ın bağımsızlığına karşı durabilmek için, Türkleri devreye sokarak, onları da "taksim" talebi doğrultusunda yönlendirmeye çalışıyordu. "Taksim" ise özünde çifte Enosis demektir, yani bir taşla iki kuş vurulacaktı. Ada Türkiye ile Yunanistan arasında bölüşülecek ve emperyalizmin yine o bilinen böl-yönet politikası ile adanın her iki kesiminde söz sahibi olacaktı.

1954 yılında, Yunanistan, Kıbrıs için bir otonomi talebinde bulunarak sorunun Birleşmiş Milletlerde görüşülmesini istediğinde, BM sorunu gündemine almadı. Ancak Ada'da kanlı eylemler büyüyünce, BM 1957 yılında, olaya ciddi olarak eğilerek, sorunu barışçıl ve demokratik yollardan çözmeye çalıştı.

Kıbrıs'ın bağımsızlığı ile ilgili görüşmeler 1959 yılının 5-11 Ocak tarihlerinde Zürih'de başladı. Bu görüşmelere Kıbrıs adına kimse katılmadı. Görüşmeler Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında sürdü. İkinci tur görüşmeler, 19 Şubat'ta Londra'da başladı. Bu kez Kıbrıslı Rumlar adına görüşmelere Makarios, Türkler a-

dına ise Dr. Fazıl Küçük katıldı. Bu görüşmelerde Kıbrıs Rum ta-raftarları Enosis tezinden, Türk tarafı da Taksimden vazgeçerek, 16 Ağustos 1960'da Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edildi. BM'nin 99-nolu üyesi olarak kabul edilen Kıbrıs için, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere de garantör olarak kabul edildiler. İngiliz emperyalizmi Ohekelia ve Akrotiri'de iki askeri üs bulundurmaya garantiledi. Bağımsız bir ülke olan Kıbrıs, NATO'ya üye üç ülkenin garantörlüğüne zorlandı.

1960'da kabul edilen anayasaya göre, Cumhurbaşkanının Kıbrıslı Rumlar tarafından, Cumhurbaşkanının yardımcısının ise Kıbrıslı Türkler tarafından seçimle atanması öngörülmüştü. Nüfusun %78'i Rumlar, %18'i Türkler, %2'ni Ermeniler ve %2'ni de Ada'da yaşayan yabancılar oluşturuyordu. Türklerin azınlık durumu gözönüne alınarak, işbölümü tüm kademelerde %30 ve %70 olarak hesaplanıyordu. Parlemenin 50 sandalyesinin 35'i Kıbrıslı Rumlara, 15'i de Türkler ayrıldı. 10 Bakanlığın 3'ü Türklerle verilmişti. Ordunun %60'ını Rumlar, %40'ını da Türkler oluşturuyordu. Garantör devletlerden Yunanistan'ın Ada'da 950 asker bulundurmasına karşılık, Türkiye'nin de 650 asker bulundurması da kabul edilmişti. Ada'da hiçbir azınlığa sahip olmayan İngiltere ise, Kıbrıs hükümetine rağmen, ancak Türkiye ve Yunanistan'ın onayı ile Ohekelia ve Akrotiri'de iki askeri üs elde etmeyi başarmıştı.

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios, bağlantısız ülkelerle ilişkilerini geliştirmeye önem verdi.

1961'de Belgrad'da ve Ekim 1964'de Kahire'de yapılan Bağlantısız Ülkeler Zirve Toplantısına katıldı. Makarios'un bu tutumu, gerek emperyalist ülkeleri, gerekse de Yunan ve Türk gerici-lerini rahatsız ediyordu. Yunanistan, Makarios'un bu "dik" kafalığına karşı, Grivas yönetimindeki EOKA örgütünü destekleyip finans ederek Ada'da güven ve istikrarın bozulması için epey çalıştı. Nitekim, Grivas liderliğindeki EOKA 1963 Aralık'ta Türk köylerine saldırarak içsavaşı körükledi. Rum kesiminde şoven kesimlerce desteklenen EOKA örgütüne karşılık Türk kesiminde ise TMT (Türk Milli Teşkilatı) adlı bir yeraltı örgütü oluşturularak,

misillemelere girişildi. TMT yeraltı örgütü, yalnız Rumlara karşı değil, aynı zamanda Türk kesimindeki ilerici devrimci güçlerin sindirilip yok edilmesinde de kullanıldı. 1962'de Bayraktar Camisi'ne bomba kondu. Bu provokasyon karşısında gerici Türk çevrelerin oyunlarını bozmak üzere ve Kıbrıs'ta yayımlanan Cumhuriyet Gazetesi; işin hemen Rumlara maledilmemesi gerektiğini, bunun bir provokasyon olduğunu belirterek gerekirse failerin açıklanacağını yazdı. Hemen o gece, gazetenin sahibi ile yazışları müdürü katledildi.

1963'te başlayan çatışmalar, Makarios'un istemi üzerine Ada'da bulunan İngiliz askerleri müdahale ederek hassas bölgeler olarak kabul edilen yerde "yeşil hat" çekildi. 1964 yılında BM olayı görüşerek adaya barış gücü gönderdi. Fakat Ağustos 1964'te Grivas ve EOKA'ya bağlı güçlerin giriştiği provokatif olaylar, Türkiye'nin de Rum bölgelerini havadan bombalamasının bahanesi oldu. BM'nin müdahalesi üzerine olay büyümeden yatıştırıldı. Bilindiği gibi ABD Başkanı Johnson 5 Haziran 1974'te, o dönemin Başbakan İnönü'ye gönderdiği mektupta Türkiye'nin ABD'den aldığı silahları, ABD'nin rızası dışında kullanamayacağı hatırlatılıyordu. Bu olay anti emperyalist kesimlere, Türkiye'nin ABD'ye bağımlılığının ulusal çıkarlarla çeliştiğinin somut bir kanıtı olarak ajitasyon ve propaganda malzemesi oldu. Türkiye'nin konununun yığınlara götürülmesini sağladı. Göbeğinden emperyalizme bağımlı Türkiye ve o dönemin İnönü Hükümeti'nin Dışişleri Bakanı Erkin ise, Kıbrıs'ın bağlantısız politikasını içine sindirmeyerek Kıbrıs konusunda CENTO'nun dikkatini çekti. Aynı Bakan "Kıbrıs'ın Akdeniz'in Kübası olabileceği" korkusunu dile getirerek ona karşı tedbir alınmasını istiyordu. 1967 yılına dek Kıbrıs'ta, her iki toplum arasında çatışmalar zaman zaman kızışarak devam etti. Bu dönemde emperyalizm Ada üzerindeki planlarını Yunanistan tarafından desteklenen Grivas ve EOKA vasıtasıyla uygulama alanına sokmak istiyordu. Grivas Enosis'ten vazgeçmiş değildi. Onun ve dolayısıyla ile Yunanistan şoven çevrelerinin ve emperyalizmin Enosis tezine karşılık, yine emperyalist-

ler ve gerici şoven Türk kesimleri ise sorunların çözümünü "taksim" de görüyorlardı. "Taksim" ise, çifte Enosis demektir. Grivas'ın 1967'de Ada'dan sürülmesinden sonra, Kıbrıs Rum tarafı; AKEL, EDEK ve Makarios daha gerçekçi ve kararlı bir tutum alarak Enosis kararına karşı daha etkin bir tavır aldılar. 1967'de faşist albaylar cuntası Yunanistan'da iktidara geldi. Makarios ile Atina cuntasının ilişkileri oldukça kötü bir şekilde sürdü. Yunanistan'da örgütlenme, basın, kişi hak ve özgürlükleri ağır baskılar altına alınırken, Kıbrıs'ta özgür ve demokratik bir ortam yaşanmıyordu. Komünist Partisi AKEL bile çok rahat koşullarda çalışmak olanağı buldu. Bu koşullarda 1973 yılının Şubat ayının ilk günü başkanlık ve genel seçimler yapıldı. Makarios'un Birleşik Partisi 15, AKEL 9, İlerici Cephe 7, Sosyal Demokrat Merkez Birliği 2, İndepents 2 milletvekili çıkardı. Kıbrıslı Türklerin 15 parlamenterlerini de Türk Ulusal Birliği aldı. Cumhurbaşkanlığına yeniden Makarios, yardımcılığına da Denktaş seçildi. Makarios'un anti Enosis politikası halk tarafından büyük destek görece benimsendi. Yunanistan sermaye çevreleri tarafından finanse edilen EOKA, bu kez yeniden Kıbrıslı Rumlarla ve Makarios'a karşı terör eylemlerine girişti. 1964-65 yıllarında, Türk köylerine saldıran Grivas, 1967 yılında Yunanistan'a çağrıldı. Ancak, 1971 yılında gizlice tekrar Kıbrıs'a dönerek tekrar EOKA'nın başına geçti. Makarios EOKA'nın bir saldırısında ölümden döndü, ancak eski bir bakan olayda öldü. EOKA ve Yunan sermaye çevreleri, saldırılarını artık Kıbrıslı Rumlarla ve Enosis'e karşı olanlara çevirmişlerdi. Emperyalizm, Yunanistan'da olduğu gibi, Kıbrıs'da da ilerici devrimci güçleri ortadan kaldırmaya ve Makarios iktidarını düşürmekle işe girişmek istiyordu. Grivas 1974'te ölünce, Makarios, EOKA-B'yi yasa dışı ilan ederek karşı saldırıya geçti. Ele geçen belgelerden, albaylar cuntasının EOKA-B'nin eylemlerini finanse ettiği kanıtlandı. Ayrıca Ada'da, Kıbrıs Milli Muhafız Birliklerini eğitmek için bulunan 600 yunan subayanın da olaylarda parmağı olduğu anlaşıldı.

Makarios, 2 Temmuz 1974'te Yunan Cuntasının başı Gizikis'e

yazdığı bir mektupta, subaylarla EOKA-B arasındaki ilişkilere değinerek, 20 Temmuz'a kadar subayların geri çağrılmasını istedi.

İki hafta sonra, Makarios'a karşı bir darbe düzenlendi. Darbeye Yunanlı Subaylar ve askeri birlikleri katıldı. Cumhurbaşkanlığı Sarayı, Radyoevi, önemli stratejik yerler işgal edilerek, Makarios'un öldüğü açıklandı. Nicors Sampson kendini Cumhurbaşkanı ilan etti.

Sampson eski bir EOKA'cı ve teröristti. Daha önceleri İngilizler tarafından ölüm cezasına çarptırılmış; ancak sonradan affedilmişti.

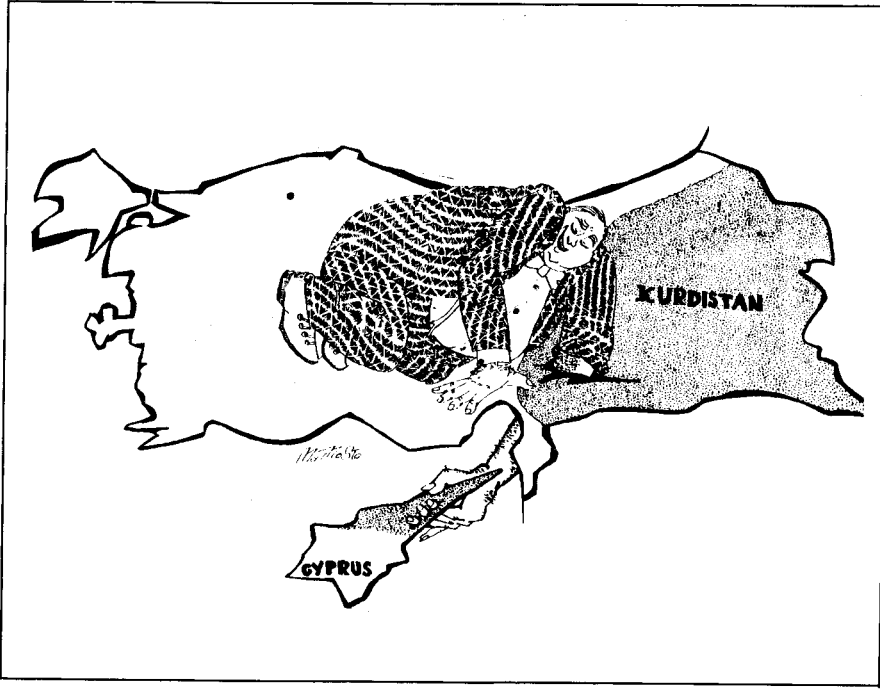
Cumhurbaşkanlığı sarayı ateşe tutulmasına rağmen, Makarios oradan Paphos'a sığınarak, illegal bir radyo istasyonu ile halka hitaben bir konuşma yaptı. Sampsona bağlı askeri birlikler, Paphos'a ettiyse de, Makarios, İngilizlerin yardımı ile adayı terk ederek, Malta üzerinden Londra'ya gitti. Orada, Ecevit ve İngiltere Başbakanı Wilson ile görüşmeler yaptı. Kıbrıs konusunda, BM'den yardım talebinde bulunmak üzere, Londra'dan Newyork'a gitti.

Yoğun diplomatik çabalara rağmen, o zaman ki CHP, MSP Koalisyonun Başbakanı Ecevit, Kıbrıs'a askeri bir çıkarma emrini verdi. 20 Temmuz'da yapılan çıkartmanın gerekçeleri "Ada da yaşayan Türklerin güvenliğinin korunması ve ayrıca garantör devlet olma sıfatı ile de Kıbrıs'ın bağımsızlığını korumak" olarak gösterildi. Eskiden beri var olan bir plan gereğince, Ada'ya denizden ve havadan çıkartma yapıldı. Böylece, Kuzey Kıbrıs'ın işgalinden sonra 22 Temmuz'da ateşkes gerçekleşti. 25 Temmuz'da Cenevre Barış Konferansı'na İngiltere, Yunanistan ve Türkiye katıldı. Atina'daki cunta, yığınsal gösteri ve muhalefet karşısında, Ada'daki 600 subayı geri aldı. 23 Temmuz da ise Albaylar Cuntası, anti-faşist güçlerin kararlılığı sonucunda, iktidarı sivillere devretme zorunda kaldı. Cuntanın yıkılmasını en fazla çarpıtarak kullananların başında Ecevit geldi. Ecevit, "Kıbrıs Barış Hareketi aynı zamanda, Yunanistan'a Demokrasiyi de getirdiği" yalanı ve demagojisini bol bol işledi. Daha 12 Mart ta ülkesindeki yurtsever ve devrimcilere kan kusturan, tekelci sermayenin emir eri olan, üstelik kendi ülkesinde demokra-

siyi rafa kaldıran bir ordu, nasıl oluyordu da Yunanistan'a "demokrasiyi" geri getirme payelerine mazhar olabiliyordu? Bunu zaten Ecevit ve çevresinden başka, kimse de "izah" edemedi. Ayrıca Ecevit, Kıbrıs'a çıkartma yaparken de samimi davranmıyordu. Eğer Ecevit samimi davranıyorsa, gerçekten Kıbrıs'ın bağımsızlığından yana olan güçlerin, yani faşist darbeye Sampson çetesine karşı direnen, anti faşist Kıbrıslı Rumlar'ın yardımına koşmakla gösterebilirdi. Bu ise Ecevit'inde boyunu aşan bir olaydı. Ecevit garantör devlet maskesi altında, tekelci güçlerin Kıbrıs'ı işgal etme planları doğrultusunda davranarak, gerçek amacını göstermiş oldu. ABD'nin Kıbrıs konusunda Türkiye'den yana bir tutum alması, Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadından çekilmesi ile sonuçlandı. ABD'ye yaranmakta adeta yarış eden Ecevit, "Yunanistan'dan boşalan yerin Türkiye'nin doldurulabileceğini" söyleyerek, ABD emperyalizmine ve NATO çevrelerine sadakat gösterisinde bulunuyordu.

Cenevre Konferansı'nın ikinci turu 8 Ağustos'ta başladı. Görüşmeler sert bir hava içinde geçiyordu. 13 Ağustos'ta Türkiye'nin, taraflara bir ultimatom vererek, federe bir sistem önerisi ile, tüm Türkler'in Ada'nın kuzeyine, Kıbrıs'lı Rumlar'ın ise güneye göç etmelerini istedi. İngiltere ve Yunanistan bu öneri üzerine 48 saatlik bir mülhet istiyordu. Ayrıca Yunanistan Ada'nın %35'nin, %18'lik bir nüfusa bırakılmasının kabul edilemeyeceğini belirtiyordu.

Türkiye önerisinin kabul edilmemesi üzerine, 12 Ağustos'ta yeni bir askeri hareket başlatıp, 40 binlik bir güçle, bir kaç gün içinde Barış görüşmelerinde talep ettiği yerleri, asker gücü ile ele geçirerek, yeniden görüşmelere hazır olduğunu belirtti. Ancak günümüze kadar ki, tüm görüşmelere bir çözüm getirmedi. 1 Kasım'da, BM 117 oyla aldığı 3212 nolu kararıyla Kıbrıs'taki tüm yabancı askerlerin derhal Adayı terk etmesini, adanın içişlerine hiç bir yabancı gücün müdahale etmemesini, Kıbrıs'ın toprak bütünlüğüne ve bağımsızlığına saygı gösterilmesini isteyerek, tüm göçmenlerin eski yerlerine yerleşmelerine müsaade edilmesi gerektiğini belirtti. Türk tarafı, bil-

lık, uluslararası planda da "KKTC"nin kurulmasına tepkiler ve yorumlar farklı oldu. Ancak tüm yorumlar bu oldu bittinin arkasında ABD'nin olduğu etrafında toplanıyordu.

Hatta Federal Almanya'da yayımlanan Frankfurt Allgemeine göre; bağımsızlık ilanın en çok ABD'nin işine yarıyacağı öne sürmekteydi. Bu yorumda, Kıbrıs'ın Türk kesiminde inşa edilmekte olan bir hava alanından söz edilerek, ABD'nin bu hava alanına ne paha biçeceği, ancak ortalık durulduktan sonra belli olacak diyordu. ABD'nin bu hava alanında Çevik Kuvvet için birkaç ek tesis kuracağını, böylece hem kendisine, hem de müttefiklerine önemli bir üs elde edeceğini yazıyordu. "KKTC" ilanından sonra tüm gözler ABD'ye çevrildiyse de sonradan bunun bir danışıklı dövüş olduğu anlaşıldı. Çünkü; Orta Doğu'nun çalkantılı durumu ABD'nin Türkiye'ye karşı tepkisini önemli oranda kısıyordu. Ayrıca bu olay ABD'nin bilgisi dışında planlanmış olamazdı. Zaten inşa edilen hava alanı da bunun bir göstergesi idi. Ancak ABD görüntüyü kurtarmak, Yunanistan'la bozuk olan ilişkileri tümenden bozulmasını engellemek için yüzeysel bazı çıkışlarda bulunabilirdi. Zamanlama o kadar ustaca hazırlanmıştı ki, ABD kongresi 48 saat sonra iki aylık bir tatile giriyordu. (Gerçi tatile girmeseydi de pek bir şey değişmezdi.) Bu müddet zarfında ABD'nin tüm çıkışları timsahın göz yaşları olabilirdi. Ayrıca ABD, Türkiye'deki generaller cuntası ile ilişkilerini bozamazdı. "KKTC"nin ilanına tepkiler çok yönlü olarak gelişti. Kararı yerinde bulmayanlar arasında AET, Avrupa parlamentosu ve Sovyetler Birliği de vardı. Tass Haber Ajansı "Ada da baş gösterebilecek bir bunalımın ABD'nin çıkarlarına hizmet edeceği ve Kıbrıs'ın ABD, ya da NATO uçak gemisine dönüşeceğini" söylüyordu. Sovyet Hükümeti, Kıbrıs sorununa uluslararası bir konferans sonunda çözüm getirilmesini öneriyordu. Tüm bu öneri ve tepkiler bu fiili durumu ortadan kaldırır mı? ABD emperyalizmi generaller cuntası eli ile, Kıbrıs'ın toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını ortadan kaldırarak, "KKTC"ni, ABD'nin Orta-Doğu'daki kirli ve karanlık amaçlarına peşkeş çekecektir. Ayrıca, ABD emperyalizmi ile Türk

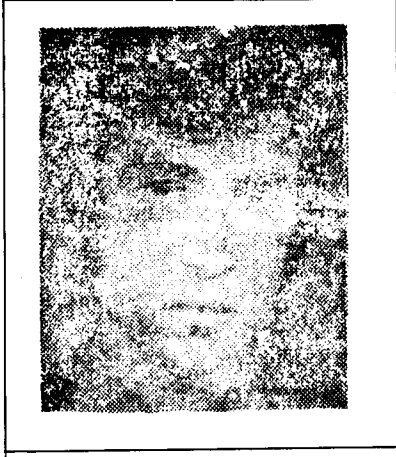
diğini okumaktan vaz geçmeyecek, 13 Şubat 1975'te "Kıbrıs Federe Türk Cumhuriyeti"nin kuruluşunu ilan etti. Kıbrıs'ın parçalanması ve emperyalizme peşkeş çekilmesi doğrultusunda adımların ilki böyle atılmış oldu. Darbe öncesine kadar, Makarios bağlantısız bir politika izleyerek, 3. dünya ülkeleri ile sıcak ilişkiler içinde bulunuyordu. Sovyetler Birliği ve Sosyalist ülkelerle canlı ekonomik ve siyasi bağlar kurmuştu. Makarios'un bu politikası ABD emperyalizmini oldukça rahatsız ediyordu. Hatta ABD'nin o dönemki Dışişler Bakanı Henri Kissinger, Makarios'u "Doğu Akdenizin Fidel Castro'su" diye tanımlıyarak hoşnutsuzluğunu ifade ediyordu. Ada'nın parçalanış, Kıbrıs'ın bağımsızlığının sona ermesinde ABD'nin büyük çıkarları vardı. Sampson darbesi, Ada'nın NATO'laştırılmasının başlangıcı olacaktı. İstenen amaca o zaman emperyalizm ulaşamadı. Bu heves onun kursaklarında kaldı.

Emperyalizm, Kıbrıs'a ilişkin hesaplarına Sampson darbesi ile yeni bir boyut kazandırdı. Çünkü; Türkiye'de iktidarda olan Ecevit'in koalisyon hükümeti adanı %40'ını işgal etti. Kıbrıs'ın bağımsızlığını tehdit eden adımlar böylece atılmış oldu. Kıbrıs Türk kesiminin gerici çevreleri ve Denktaş yandaşları Türk ordusunun işgali altındaki topraklarda KKTFD'ni kurdu. Ancak emperyalizm Rauf Denktaş'a ikinci adımı, yani Kıbrıs'ın bağımsızlığını ortadan kaldıran darbeyi, Türki-

ye'de koşulların daha uygun olduğu bir dönemde; faşist generaller iktidarında attırdı. Emperyalizm burjuva demokratik bir ortam da bu kadar şeyi belki Türkiye vasıtasıyla ile yaptıramazdı. Faşist generaller cuntası ve gerici Denktaş'ın UBP Türk ordusunun işgali altındaki Kuzey Kıbrıs'ta "KKTC"ni kurarak, emperyalizmin yıllardan beri tezgahlamak istediği oyunu oynadılar. Olay yalnız bu kadarı ile de kalmadı. "KKTC"nin ilanı ile Kıbrıs'ın Türk kesimindeki ilerici demokratlar da ağır baskılar altına alındı. Kıbrıs Türk kesiminde ilerici olarak bilinen CTP ve TKP gibi partiler bile Denktaş'ın ve cuntanın baskılarına dayanamıyarak, daha önceleri red ettikleri bağımsızlık ilanını, bu oldu bitti karşısında kabullenmek zorunda kaldılar. Denktaş ve Cunta şimdi de Kıbrıs Türk kesimindeki demokrat ve yurtseverleri baskı ve işkencelerle yıldırma çalışarak, Kıbrıs Rum kesiminin etkisi ile Türk kesimindeki demokratik ortamı ortadan kaldıracaklardır. 15 Kasım salı günü ilan edilen "KKTC" olayı Kıbrıs Rum kesiminde büyük tepkilerle karşılandı ve bundan daha doğal bir şey de olamazdı zaten. Rum kesiminde örgütlü olan AKEL ve sosyalist EDEK gibi ilerici partiler için, "KKTC" ilanı emperyalizmin Kıbrıs bağımsızlık ve bağlantısızlığına açık ve saldırgan bir müdahalesidir. Kıbrıs'ın Rum ve Türk kesimlerindeki gelişmelere karşı-

ÖLÜMÜNÜN 7. YILINDA

**AHMET SÖKEN'İ
SAYGIYLA
aniyoruz**

Kürdistan gençlik hareketinin yığımsal örgütü DDKD'nin seçkin militanlarından A. Sökeni, Erzurum'da faşistler tarafından katledilişinin 7. yılında saygı ile anıyoruz.

1956 yılında dünyaya gelen Ahmet Söken, yoksul bir ailenin çocuğu idi. İlk, Orta ve Lise öğrenimi süresince çok zor koşullarla karşı karşıya kaldı. Bu çok zor koşullar, onu nedenleri bulmaya yöneltti. Doğal olarak vardığı sonuç; ülkesinin sömürgeleştirilmesi olmuştur. Bu nedenle de Söken giderek devrimci düşüncelere sempati duymaya başlamıştı. Ahmet Söken, yüksek öğrenimini yapmak üzere Erzurum'a gitti. Orada MHP'li faşistlerin ırkçı, faşist terörüyle karşılaştı. Bu nedenle sempati duyduğu düşünceler, örgütlü hareket etme bilincine dönüştü. Ahmet, Türkiye

Kürdistan'ının hemen hemen her alanında örgütlenen DDKD'nin saflarında yerini aldı.

Ahmet Söken'in DDKD saflarında yer alıp sömürgeci faşist uygulamalara karşı savaşımı, onun faşistlerin gözünde bir hareket olmasına neden oldu.

Ahmet Söken, karalı savaşımı ile Erzurum'da gençlik hareketinin gelişmesinde önemli bir rol oynadı. Bu katkısı nedeni ile faşist kurşunlara hedef oldu ise de, geride bıraktığı militanca savaşımın mirası binlerin gönlün de taptaze yaşamaktadır.

Bugün ölümünün 7. yılında andığımız devrimci militan Ahmet Söken, fiziksel olarak aramızda yok ama savaşımı dünden daha güçlü ve daha disiplinli olarak sürüyor. Onun savaşım bayrağı yoldaşları tarafından daha yükseklerde dalgalandırılacak.

K. MARAŞ KATLIAMININ YILDÖNÜMÜ ANILDI

24 Aralık 1983 günü Yunanistan'ın başkenti Atina'da Kahraman Maraş katliamının yıldönümü ile ilgili bir forum düzenlendi. Anma toplantısına Türkiye'li ve Kürdistanlı örgütlerden şunlar katıldılar; Dev-Sol, TKEP, İGD, Dev-Savaş, THKP-C-Acilciler, PPKK, Alarızgari taraftarları, Dev-Yol, TKP(B), TKSP, Kawa, Rızgari ve PKK.

Yapılan anma toplantısında günün önemi ile ilgili olarak kimi siyasi gruplar tek tek, kimileri ise hazırlamış oldukları ortak metinleri okudular.

Forumda okunan ortak metinlerden biri de Alarızgari taraftarları, PPKK, TKSP, TKP(B) tarafından hazırlandı. Metinde o dönemin koşulları değerlendirilerek sonuçta şu görüşlere yer verilmektedir;

"Türkiye ve Kürdistan devrimci hareketleri, o dönemde faşizmin planlarını bozmadı. Bu konuda görevlerini yeterince yerlerine getiremediler. Bir mezhep çatışması olmayıp, bir kırım hareketi olan K. Maraş katliamının yıldönümünü andığımız bu günde Türkiye ve Kürdistan devrimcile-

rinin önünde acil görevler duruyor.

"Halklarımız üzerindeki yıllardan beri süregelen sömürgeci baskıları, yoklukları, işkenceleri durdurmak ve halklarımızın kendi demokrasilerini kurmak için bugünden tezi yok güçlerimizi sömürgeci faşist diktatörlüğe karşı ortak savaşında birleştirmeli, faşist iktidarı alaşağı etmek için en aktif savaşımı örgütlemeliyiz."

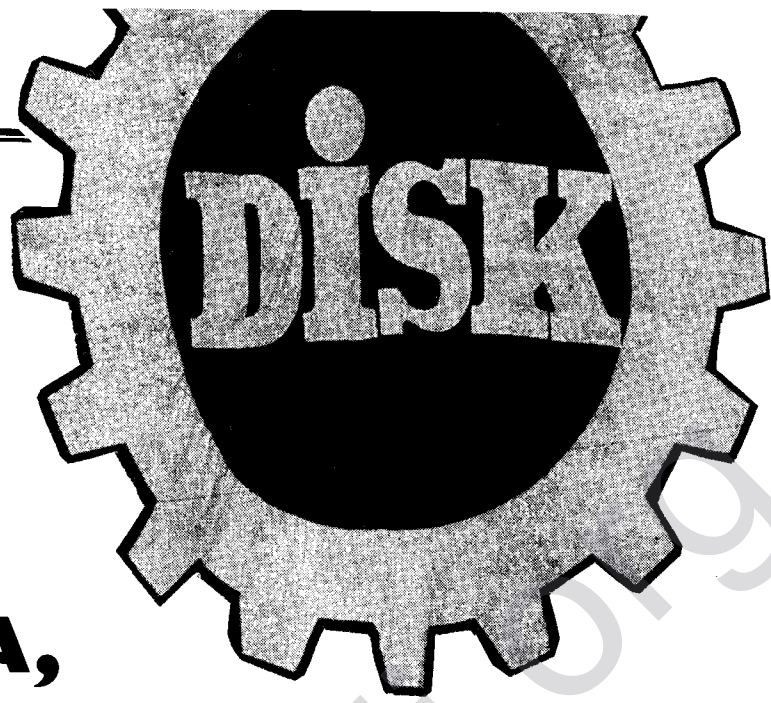
Dörtlü olarak hazırlanan metin, içeriği ve ortak hazırlanması nedeniyle büyük ilgi topladı.

Anma toplantısı dostane bir hava içinde sona erdi.

Armanc Muhabiri
Atina

KIBRIS.....baş tarafı s. 12'de.

tekelci sermayesi ve şöven çevrelerinin hesapları, Kuzey Kıbrıs'ın ilhak edilmesin de çakışmaktadır. Hatta Cunta, Kıbrıs'ı Hatay olayında olduğu gibi göstermelik bir referandumla "kitabına uydurarak" Türkiye'ye katmaktan hiç çekinmeyecektir. ABD emperyalizmi ve onun uşağı faşist generaller cuntasının bu kararlık oyunlarına karşı, şiarımız bağımsız, bağlantısız ve tüm üslerden arınmış bir Kıbrıs olmalıdır.

**DİSK'e bağı GIDA-İŞ
genel sekreteri
Sait AYDOĞMUŞ'un
sorularımıza yanıtları:**

«FAŞİST CUNTA, DİSK'İN MÜCADELE GELENEĞİNİ YOK EDEMEZ»

Tekelci sermayenin çıkarları doğrultusunda iktidara el koyan faşist cunta, demokratik hak ve özgürlükleri bir çırpıda yok etti. Çalışma "barışı" nı sağlama adı altında tekelci güçlerin karlarına kar katmak için ülkede sendikal yaşamı güdükleştirdi. Kitle ve sınıf sendikacılığının kararlı savunucusu DİSK'i kapatarak, mallarına

elkoydu. DİSK'li sendikacıları tutuklayarak işkencelerden geçirdi. Bu yetmiyormuş gibi onları, düzmece ifadelerle idamla yargılıyor. Böylesine ağır koşullarda, içerde cuntaya karşı DİSK'li sendikacılar yılmadan mücadele ettiler. İçeri düşmeyip, yurt dışına çıkmış kimi DİSK'li sendikacılar da savaşıma yurt dışında omuz

veriyorlar. Biz, sendikal harekete 12 Eylül sonrası getirilen kısıtlamaları ve ona karşı devrimci muhalefetin tutumu ne olmalıdır üzerine, DİSK'e bağı Gıda İş Sendikası Genel Sekreteri Sait Aydoğmuş ile bir görüşme yaptık, bunu okuyucularımıza sunuyoruz.

ARMANC

SORU: Son aylarda Türkiye de sendikal çevrelerde bazı hareketlenmeler gözlemlendi. Bu hareketlenmenin nedenleri üzerinde kısaca dururmusunuz.

CEVAP: Bilindiği gibi "24 Ocak Kararları" adıyla bilinen ekonomik önlemler paketinin temel öğelerinden biri de işçi ücretlerinin dondurularak, çeşitli tedbirlerle üretimin artırılması idi. O dönemin çalışma yaşamı ile ilgili yasa ve hukuksal düzenlemelerinde var olan ve işçi sınıfımızla, emekçi halklarımızın yılların mü-

cadelesi sonucu kazandıkları ekonomik-demokratik haklar geri alınmadan bu amaca ulaşmak güçtü. Faşist Cunta, 274 sayılı Sendikalar Yasası ile 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt yasalarını iptal ederek, yerlerine yeni yasalar yürürlüğe koydu. Cunta, iktidarı gasp ettiği tarih olan 12 Eylül 1980'den beri, başta DİSK ve bağı sendikalar olmak üzere yaklaşık 200 sendikayı "Faaliyetten men" ederek, haklarında dava açmış bulunmaktadır. Faaliyetleri süren sendikalar, cunta tarafından, en önemli gö-

revlerinden biri olan toplu iş sözleşmesi yapma hakkından yoksun bırakılmışlardı. 12 Eylül 1980 tarihi itibarı ile, toplu sözleşme yapma hakkı, cunta ve dolayısıyla tekelci sermayenin emir ve komutasındaki Yüksek Hakem Kurulu'na (YHK) devredilmişti. Son aylarda cunta, "demokrasiye geçiş"le beraber, 1 Ocak 1984 tarihinden itibaren, çıkardığı 2822 sayılı yasaya göre sendikaları serbest bırakarak, toplu sözleşme yapmalarına mücade ettiğini açıklamıştır. Yine faaliyet halindeki tüm sendikalar, yeni çıkarı-

lan 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın geçici 1. maddesi uyarınca 1 Ocak 1984 tarihine kadar genel kurullarını yaparak, anatzüklerini yeni Sendikalar Yasası'na uyarlamak zorundaydılar.

Yukarıda saydığım nedenler, sendikaları" faaliyetten men edilen" DİSK'li işçileri belli sendikal tercihler yapmaya yöneltti. Bu yönelim sendikal alana belli bir ivme kazandırdı. Toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın uygulamayla çelişmesi sonucu ortaya çıkan bazı boşluklardan doğan sorun ve açmazlar bu ivmeyi daha bir hızlandırdı. Sendikal hareketlenmenin ikinci nedeni de, yukarıda işaret ettiğim yasal zorunluluk nedeniyle, faaliyet halindeki tüm sendikaların genel kurullarını yapmalarıydı. Genel kurullar, doğal olarak her anlamda belli bir hareketlenmeyi beraberinde getirdi.

SORU: Faşist Cunta tarafından çıkarılan yeni sendikalar yasası karşısında DİSK ve bağlı sendikaların durumu nedir.

CEVAP: Kamuoyunun bir kesimi, DİSK'in ve bağlı sendikaların, Cunta'nın yeni çıkardığı 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın geçici 1. maddesindeki koşulları (1 Ocak 1984 tarihine kadar genel kurulunu yaparak anatzüğünü yeni yasaya uyarlama) yerine getirmediği için otomatik olarak kapandıklarını iddia ediyor. Oysa Cunta, dünya demokratik kamuoyu ve bir sürü etkin uluslararası ilerici, demokratik kuruluş tarafından tepki ve ilgiyle izlenen bu dava konusunda belirtilen türden, basit bir açık vermeyecek kadar ikiyüzlü, hukuk canbazıdır. Cunta sendikal stratejisini uygulaması için temel engellerden biri olarak gördüğü DİSK ve bağlı sendikaları "faaliyetten men" adı altında zaten kapatmış, kamuoyu nezdinde mahkum edilmeleri için de her türlü çabayı sarfetmiştir. Kendisine bağımlı askeri mahkemelerin düzmece yargılamaları sonucunda verecekleri kararlarla, Cunta zora dayanan bu fiili uygulamalarına hukuksal kılıf geçirecektir. Bu nedenle DİSK ve bağlı sendikalar hakkında açılmış ve açılmakta bulunan düzmece davalar bitmeden, Cunta'nın, direkt kendi çıkardığı yasayla anılan sendikaları resmen kapatması, O'nun sözde "Hukukun üstünlüğüne bağlılığı" na aykırı düştüğü için beklene-

mezdi. Anılan geçici 1. madde, "halen faaliyette bulunan sendikalar"ı kapsıyor. Oysa DİSK ve bağlı sendikaların faaliyeti "askıda" bulunuyor. Bu durumda DİSK ve bağlı sendikalar, özünde cunta tarafından fiilen kapatılmış, yönetici ve militanlarının mahkumiyetlerine karar verilmiş ve bu yöndeki tüm gerekler uygulamaya sokulmuştur. Ancak her konuda olduğu gibi, cunta, zorbalığına hukuksal kılıf geçirmek için kendisine bağımlı mahkemelerde, düzmece davalarla DİSK'li ve bağlı sendikaları resmen de mahkum etmek istemektedir.

SORU:Faşist cuntanın çalışma yaşamı ile ilgili olarak çıkarıldığı yeni yasalar, işçi sınıfının sendikal mücadelesini nasıl etkiliyor?

CEVAP: İlgili yasalardaki değişiklikler çok geniş kapsamlı ve köklüdür. Konunun iyi kavranması çok geniş açıklamalar gerektirir. Herşeye rağmen de bu kısa söyleşimizde sorunun özünü açıklamaya çalışacağım: Çalışma yaşamı ile ilgili yeni yasalar, bu konuda varolan kısmi hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmak veya sınırlandırmak mantık ve amacı ile hazırlanıp çıkarılmışlardır. Cunta her alanda olduğu gibi bu alanda da varolan hak ve özgürlükleri sorunların başlıca nedeni ve kaynağı olarak görmüştür. Siyasal faaliyetlerde olduğu gibi, sendikal faaliyetlerde de sınıf temeline dayalı sendikal çalışma, yani sınıf sendikacılığı yasaklanarak faşist ve sarı sendikacılığın gelişip güçlenmesi amaçlanmıştır. TÜRK-İŞ, başına çöreklenen sarı yöneticiler, yasaya konan geçici maddelerle korunarak, faşist devlet mekanizmasının bir parçası olan tek sendikal konfederasyon haline getirilmek istenmiştir. Sömürgeci tekelleri burjuvazi, asil amaçları, sömürüyü sınırlandırıp yaşama ve çalışma koşullarını iyileştirmek olan sendikaları, tam tersine, üretim sürecinde baskı ve sömürüyü kolaylaştırıp, arttıran birer araç haline getirmek istiyor.

Kapitalist sistem içinde, sömürüyü sınırlandırıp, işçilerin yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmek ve işçi sınıfının nihai kurtuluşu yolunda üstüne düşen görevlerini yerine getirebilmek; bu yolda en etkin ve tek araç olan, güçlü demokratik-kitle ve sınıf sendikaları yaratmakla mümkün-

dür. 2821 Sayılı yeni Sendikalar Yasası, bu anlamda sendikaların yaratılmaması için bir kurallar bütünüdür. Anılan yasada;

- Sendikaların kuruculuk ve yöneticiliği, sendikanın kurulaçağı işkolunda belli fiili çalışma sürelerine bağlanmış, yöneticilik yapma süresi sınırlandırılmıştır. Sendika yöneticisi ve kurucusu olabilmek için, cunta tarafından "siyasi suç" olarak nitelendirilen suçlarla, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'na muhalefetten mahkum olmama koşulu getirilmiştir.

- İdari makamlara, kuruluş ve faaliyet aşamalarında sendikaları idari ve mali yönden denetlemek, baskı altında tutmak ve kapatılmaları için girişimlerde bulunmak konusunda geniş yetkiler tanımıştır.

- 12 Eylül sonrasında, sıkıyönetim komutanlıklarınca "sakıncalı" diye işlerine son verilen ve sayıları onbinlere varan kamu görevlileri ile, beraat etseler bile bir daha sendika yöneticisi ve kurucusu olamayacakları karar altına alınan ve sayıları 2 bini bulan DİSK'li sendika yöneticileri, işyeri temsilcileri ve militanlarının sendikalarda kurucu ve yönetici olamayacakları öngörülmüştür.

- 12 Eylül öncesinde de, sendikal örgütlenme hakkından yoksun olan "devlet memuru" statüsündeki kamu görevlilerine bu hak tanınmamış, aksine sendikal örgütlenme hakkına sahip olan işçi ve emekçelerin kapsamı daraltılmıştır.

- Sendika seçme özgürlüğü demek olan referandum yasaklanmış, sendika değiştirme daha da zorlaştırılmıştır.

- Sendikaların faaliyet alanları daraltılarak siyasetle uğraşmaları yasaklanmıştır.

Güçlü sınıfı sendikalarının yaratılmasının önünde çok ciddi sayılabilecek bu engeller, 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası ile pekiştirilmiştir. Bu yasada da:

- Sendikaların temel görevlerinden biri olan toplu sözleşme yapma hakkı; "işkolundaki işçilerin en az %10'nu ve işyerindeki işçilerin de en az %51'ni örgütlemek" koşuluna bağlanarak, binlerece üyeye sahip bir çok işyeri sendikası ve daha başka sendikalar toplu sözleşme yapma hakkından yoksun bırakılmışlardır.

- İşveren ve devlet ikilisinin ağırlıklı yönetimindeki bir organ olan Yüksek Hakem Kurulu'nun insiyatif ve etkinliğinin artırılması için toplu pazarlık düzeninin gereği olan toplu sözleşme müzakerelerinin süresi sınırlandırılmıştır.

- Sendikaların amaçlarına varması yolunda en etkili silahları olan grev hakkı, kağıt üzerinde varolan, ancak ulaşılması hemen hemen imkansız bir hak durumuna getirilmiştir. Bütün engellere rağmen grev başlatılsa bile, etkisizleştirilmesi için bir sürü önlem alınmıştır. Kağıt üzerinde bile olsa, bu hakkın kullanılabilmesi için işkollarının sayısı oldukça azaltılmış, hak grevi tümünden yasaklanmıştır.

- Gerek sendikalar ve gerekse toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt yasalarıyla, işçilere, sendika üyesi olmadan aynı haklardan yararlanma imkanı tanınmış, sıkıştırıldıkları bu dar çerçevede bile sendikalar gereksizleştirilerek, işçi sınıfı örgütsüzlüğe teşvik edilmiştir.

- Buna karşılık aynı yasalarla, güçlü işveren sendikalarının yaratılarak işçi sınıfını daha çok sömürüp ezmeleri için bu sendikalara ve işverenlere en etkin araçların- yasal müeyyidelerin- verilmesi amaçlanmıştır, insanlık suçunu lokavt anayasal bir hak haline getirilmiştir.

Bu kısa açıklamalardan sonra sorunuza tek cümle ile verilecek cevap: Bu yasaların, işçi sınıfımızın sendikal mücadelesini çok olumsuz etkiledikleri ve etkileyecekleridir.

SORU: Oluşturulan yasalarından sonra DİSK'li ya da sendikaları kapalı olan işçilerin durumu nedir, ne olacak?

CEVAP: Başta DİSK ve bağlı sendikalar olmak üzere, "faaliyetten men edilen" sendikaların üyeleri arasında son zamanlarda belli bir hareketlenme gözlenmektedir. Gelen haberlere göre; DİSK'e bağlı sendikaların üyeleri olup, kamu sektörünün çeşitli işyerlerinde çalışan işçilerin büyük bir kısmı TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalara üye olmuş durumdadırlar. Özel sektöre bağlı kimi işyerleri (özellikle kim, petrol, genel hizmetler, cam, lastik, yapı işkollarındaki işçiler) de aynı yönelimindedirler. Ancak başta Metal işkolunda olmak üzere özel sek-

töre bağlı büyük işyerlerinin işçileri hala beklenti içindedirler. Bugüne kadarki gelişmelerden anlaşıldığı kadariyle DİSK'li işçiler, TÜRK-İŞ'in ilerici ve demokrat yönetimlere sahip sendikalarına üye olmak konusunda tereddüt etmiyorlar. Faşist ve sarı yöneticilerin başlarına çöreklediği ve sendikal demokrasinin zerresinin olmadığı sendikalara yönelmekte tereddütlerin belirdiği anlaşılıyor. Zaten yasa, üyelik kabulünü sendikaların yönetimlerine bırakıyor. Faşistlerin ve sarı sendikacıların gerektiğinde DİSK'li işçilere karşı bu "yetkilerini" nasıl kullanacakları da malum.

Yasaların uygulama ile çelişmesi sonucunda, şu ana kadar bazı boşluklar ve bunlardan kaynaklanan sorunlar- açmazlar ortaya çıkmış bulunuyor. Örneğin, konaklama ve eğlence işkolunda işçilerin çoğunluğunu temsil eden OLEYİS Sendikası'nın faaliyeti, hakkında açılan dava nedeniyle "askı"dadır. Toplu sözleşme süreleri biten bazı OLEYİS üyeleri sözleşmesiz kalmamak için, işkollarında kurulu kimi bağımsız sendikalara üye olmayı tercih etmişlerdir. Ancak, bu tercihler anılan işkolunda-TÜRK-İŞ'i bağlı sendika dahil- %10 işkolu barajını aşır, sözleşme yapma hakkına kavuşan sendikaların doğmasına yetmiş değil. Bu nedenle bu işkolunda sözleşme süreleri biten işçiler için toplu iş sözleşmesi bağlatmak mümkün olmuyor. Bu türden durumlar diğer bazı işkollarında da doğabilir.

Yine sözleşme süresi bitmiş veya bitmek üzere olmasına rağmen, halen yasaya göre sözleşme yapma hakkına sahip bir sendikaya üye olmamakta direnen, bu nedenle de sözleşmesiz kalan işyerleri ortaya çıkmış bulunmaktadır. Gıda-ış kolunda somut olarak ortaya çıkan bu durum, sözleşme bitim süreleri yakın olup, hala beklenti içinde olan değişik işkollarındaki işçiler için de ortaya çıkabilir.

SORU: Bu durumda devrimci demokrat ve anti-faşist güçlerin sendikal harekete ilişkin tutumları ne olmalıdır?

CEVAP: Cuntanın, 12 Eylül'den başlayarak, TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların, önemli herhangi bir yönetim değişikliği olmadan sonuçlandırılan genel kurulları son-

rasında sarı-gangester yönetimli TÜRK-İŞ'in "sarısını faşizmin karasına daha bir bulayarak" bildirdiği son kongresine kadar telcelci sermayenin sendikal stratejisini başarıyla uyguladığını kabul etmek lazım. Ancak, bu başarılarının(!) devamından kendilerinin de ciddi kuşku ve kaygıları var; Sendika kapatmalar, zorbalık, hapis, yasalar, geçici maddeler, kararname v.s. gibi tedbirlerle herşeyi ince eleyip, sık dokumalarının nedeni bu.

DİSK'in temsil ettiği ileri sendikal potansiyelin gücü ile işçi sınıfının üretim sürecindeki nesnel konumu, kararlı ve mücadeleci karakteri kendilerince çok iyi biliniyor.

Devrimci-demokratik ve anti-faşist güçler, mevcut nesnel koşullara uygun bir sendikal strateji hazırlamalı ve adım adım bu stratejiyi uygulamalıdır. Sendikal mücadelenin özgül nitelikleri, mevcut yasalar ve güçler dengesi gözönünde tutulduğundan, ileri sendikal potansiyeli temsil eden DİSK'li işçilerin örgütlülüklerinin korunarak, TÜRK-İŞ'e bağlı işkolları sendikalarına taşınmaları öngörülmesi; bu sendikalarda yarı legal ve illegal olanaklardan da yararlanarak sınıf mücadelesi temeline dayalı demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının ilkelerini yaşama geçirmenin mücadelesi verilmelidir. Genel olarak sendikal hareket ile özel olarak TÜRK-İŞ ve bağlı sendikalarına yönelik cuntanın hesapları ancak böyle bozulabilir.

Bu konuda varolan iki yanlış eğilime de değinmek istiyorum: Birinci eğilim, illegal temelde sendikalar örgütlenme eğilimidir.

Sendikaların kitle örgütleri oldukları unutulmamalıdır. Kitleleşmeyen bir sınıf sendikasının gerçek görevlerini yerine getirebilmesi olanaksızdır. İlegalite temel alınınca hem kitleleşmek olanaksızlaşır hem de bugün sendikal çalışmaya için varolan birçok legal olanak bir yana itilip değerlendirilmemiş olur. İkinci yanlış ise, bağımsız sendikalar oluşturma eğilimidir; mevcut koşullar ve yasalarla bu, hem çok güç hem de gereksizdir. Bağımsız sendikalar oluşturma ancak çok özgül durumlarda başvurulması gereken bir yol olarak görülmelidir.

«direnmek
saygınlıktır»

İŞKENCECİLERİN SORU- LAMA YÖNTEMLERİ

İşkenceci, önce basit sorularla başlar. Bununla konuşma yolunu açar ve daha sonra istediklerini elde edecek sorulara geçer. Örneğin; Adın nedir? Nerelisin? Mesleğin? Ama bu tür soruların cevabını bildiği halde sorar. Hemen ardından; "Siyasal görüşün nedir?" "Hangi örgüttesin?" sorularına geçer. Eğer bir şey yakalatmışsan Bunları nereden aldın? Kim verdi" gibi sorular yöneltilir. İşkenceye alınan kişi bütün bu sorulara cevap verirken çok dikkatli olmalıdır. İşkenceci verilen her cevaptan ayrı bir soru çıkartabilir. Yapılacak her hangi bir hata kötü sonuçlar doğurur.

İşkencede en önemli aşama bu aşamadır. Burada direnmek işkencecilerin varabilecekleri tüm kapıları kapatır. Bu aşamadaki direnme, işkence gören insan da büyük bir moral da yaratır. Böylece çözümlenin yollarında kapanmış olur. Örnekeleyecek olursam; Bana yukarıda belirttiğim yöntemlerle sorular sormaya başladılar. Üzerimde yakalattığım belgelerle ilgili sorulara geçtiklerinde, belgelerin içerikleri hakkında bir şey bilmediğimi ısrarla savundum. Her şeyin bir tesaduf olduğunu hiç bıkmadan iddettim.

Örgütsel alandaki sorularda da oldukça dikkatli ve mümkün olduğu kadar demokratik alanda bilinen şeyleri tekrarlamak gerekir. Örneğin, ben DDKD üyesi olduğumu söyledim. Bunun dışında hiç bir iddiayı kabul etmedim. Üzerimde yakalattığım belgelerde adı geçen örgüt ile ilgili soruları hep

yanıtsız bıraktım. Cevaplarım hep aynı idi. Böyle olunca işkenceciler alabildiğine köpürüyorlar ve ölesiye işkence ediyorlardı.

Bu aşama hep böyle sürdü ve daha sonraki günlerin kaderini de belirledi. Dediğim gibi bu aşamada direnmek belirleyicidir. Direnen insan, işkencecilerin yöntemlerini boşa çıkarır ve işkencecileri istediği konuma sokabilir. Ben bunu başardım.

Diğer aşamalar artık yarar getirmedir. İşkencecilere kişisel yaşamım ve kısa özgeçmişimle ilgili bilgilerden öte bir şey vermedim.

İşkenceciler bazen soruları çok hızlı sorar ve o anda da cevap isterler. Böylesi durumlarda ani cevap verilmeli ve sorunun tekrarı istenmelidir. Veya sorunun daha da açık sorulması istenmelidir. Böylece insan düşünme payı elde ederek oynanan oyunu bertaraf edebilir. Bazen de sorulara "evet" veya "hayır" ile cevap verilmesini istiyorlar. Bu tür sorulara evet denses, hayır da denses, işkenceci bazı sonuçlar çıkarabilmektedir. Bu nedenle bu tür cevap yerine hiç cevap vermemek en iyi yöntemdir. Hatta sorulara karşılık "nasıl" sorusu yöneltilebilir veya sorular başka yönlere de çekilebilir.

Polisin adını söylediği kişileri tanımadığımı ısrarla savunmak gerekir. Polise ip ucu verecek herhangi bir açıklamadan sakınmak gerekir.

DİRENMEK SAYGINLIKTIR

Kısacası direnmek, işkenceden kurtulmanın tek yoludur. Direnen insan saygındır. İşkencede direnmek, burjuvaziye moral açısından yenmek demektir. Onun kullandı-

ğı aracı ona karşı yöneltmek demektir. İşkencehaneler de burjuvaziye karşı birer savaşım alanıdır. Bu alanlarda da yiğitçe savaşmak her devrimcinin görevidir. Burjuvazinin bu alanlardaki silahları geri tepmelidir. Bu da kararlı ve onurlu bir direnmeyle olur.

İŞKENCENİN VUCUDUMDA BIRAKTIĞI İZLER

İşkencede onbir gün kaldım. İşkenceciler oldukça gaddar, acıma duygusundan yoksun, hemen sinirlenebilen, lumpenvari yaratıklardı. Anladığım kadarı ile sadece bu iş için eğitilmişlerdi.

İşkence döneminde sağ ayağımın baştan ikinci tırnağı falakada kırılmıştı. Tırnak acısı çok kötü idi. Ayakların şişkinliği dışarı çıktıktan sonra da devam etti. Ayağın bileklerimizde falaka izleri var. Kırılan tırnağın izi halen bellidir. İşkenceden çıktıktan 10-15 gün sonra dilimde bir tutukluluk belirdi. İç organlardan gelen ve kendisini boğaz yolu ile dışarı atan sıvımsı bir salgı nedeni ile dilimde ve buğazımda uzun süre rahatsızlık duydum. Sağ kulağımda halen yer yer etkisini gösteren ve gürültü karşısında bazen işitmeyen östaki borusunun etkilendiği bir rahatsızlık mevcuttur. İçerden çıktıktan sonra, şehiri hemen terk etmem gerektiği için her hangi bir doktordan rapor alamadım.

İŞKENCENİN SON GÜNÜ

İşkencenin son günün de, ben den önce diğer arkadaşların ifadelerini alıp gönderdiler. Ben işkenceden çıkabileceğimi sanmıyordum. Beni tekrar işkenceden geçirdiler. Herhangi bir sonuç alamadılar. Gözlerim bağlı olduğu halde

bir odada ifade tutanağını yazdılar ve imzalamamı istediler. Tutanağı imzalamakla işkenceden çıkabileceğimi sanıyordum. Nihayet o gün son gün oldu. O gece beni polis karakoluna götürdüler. İkinci günü de gözaltı binasına.

GÖZALTINDA DURUM

Gözaltında dört gün kaldım. Yiyecek sorunu normal çözülüyordu. Günde üç öğün yemek veriliyordu. Ancak yemekler yenilecek gibi değildi. Kantinden geçikmeli olarak istediklerimizi iki-üç kat daha fazlasına satın alabiliyorduk. Tuvalet sorun değildi. Temizlik fena değildi. Nisbi olarak ilaç temin ediliyordu. Doktora gitme istemimiz kesinlikle redediliyordu. Rapor alabileceğimizden korkuyorlardı. Akşam saat 21—de herkes yatmak zorunda idi. Lambalar nöbetçi asker tarafından söndürülüyordu. Sabah saat 06'da kalkmak zorunluluğu vardı.

Gözaltında yoldaşlarımız ve sempatanlarımız ile olan ilişkilerimiz oldukça iyi idi. Hele hele Karayazı Yatılı Bölge Okulundan faşist bir öğretmenin ihbarı sonucu getirilen 8 ile 11 yaşları arasındaki çocuk sempatanlarımız bizlere moral veriyordu. 7 veya 8 kişi idiler. İlk gözaltına geldiğimizde kendilerini "DDKD'li çocuklar" diye tanıttılar. Çok afacan ve cana yakın idiler. Onlar ile uzun dönem kalma fırsatı bulamadım. Dört gün boyunca bol bol dinlenmeye çalıştım. Vücutum kırgın idi. Her tarafım ağrı içinde idi. Ama buna rağmen çocuklar ile birlikte marş söylüyor, govend "halay" tutuyorduk. Hele içlerinden biri "aldırma gönül kaldırma" türküsünü çok güzel söylüyordu. İşkencehanede iken birini işkenceye götürdüklerinde biz de bu türküyü söylerdik. Ama türkünün bu çocuklar tarafından söylenmesi daha da başka oluyordu.

Gözaltında bir komünümüz vardı. Komün iyi işliyordu. Alarızgari'den arkadaşlar da vardı komünümüzde. Bu dönemdeki komünler kalıcı değildi. Zaten gözaltı süresi 15 gün idi. Bu arkadaşlar ile ilişkilerimiz çok iyi idi. İşkencede iken de birbirimize moral vermeye çalışmış ve dayanışma göstermiştik. Yine yanımızda Gençöncü'den bir genç ve apocuların bir sempatanı vardı. Bunlarla da ilişkilerimiz iyi idi.

Gözaltında üst yönetici bir teğmen idi. Koğuş görevlileri er ve erbaşlardan oluşuyordu. Koğuş so-

rumlumuz yoktu. Mahkemeye götürülürken üzerimiz aranyor, sakal tıraşı oluyorduk. Ellerimiz kelepçeli idi.

TAHLİYE EDİLİYORUM

15. gün beni mahkemeye çıkardılar. Mahkemede de işkence sırasında söylediklerimi tekrarladım. Üzerimde yakalattığım belgeler mahkemeye getirilmişti. Savcı bana yakalattığım şeylerin ne olduğunu sorduğunda "kitapçıklar idi" cevabını verdim. O da inandı. Ayrıca o dönemde MİT ile siyasi polisin sacılık ile olan ilişkileri kopuk idi. Benimle birlikte yakalanan diğer üç arkadaşı mahkemeye bile çıkarmadılar. Ben mahkemeye gitmeden önce o arkadaşlarla vedalaşmıştım. Tutuklanacağımdan emendim. Hatta hakim, "mahkeme seni serbest bırakıyor" dediğinde kulaklarıma inanmadım.

Salona geldiğim de arkadaşlar da şaşırıldılar. İşin doğrusu, mahkeme kapısından çıkıp şehrin merkezine gelinceye kadar serbest bırakıldığına inanmıyordum. 1,5-2 ay sonra polisler beni evden sormuştular. Ayrıca cuntadan sonra defalarca eve gidip beni aramışlar.

19.07.1982

imza
Ad ve soyadı

DİRENEN İNSAN SAYGINDIR.
İŞKENCEDE DİRENMEK,
BÜRJUVAZİYİ MORAL AÇISINDAN YENMEK DEMEKTİR.
İŞKENCEHANELER DE BÜRJUVAZİYE KARŞI BİR SAVAŞIM ALANIDIRLAR.

PERÇAK JI DÎROKA KURDISTANÊ

SERÎHILDANA DÊRSİMÊ

(2)

SIYASETA KEMAL JI BERI
KOMCIVINA ERZEROME
HETANI ILANKIRINA KOMARA TIRKIYE

Wek me li jor jî gotibû, bi Peymana Mondorosê Imparatoriya Osmanî hate hilweşandin. Dewletên Împeryalist niha dixwestin ku, ew welatên ku berê di bin destê Imparatoriya Osmanî de bûn, li hev par bikin. Bê şik hemûyên wan jî para mezin berwî xwe dikşand. Weke welatên din, Kurdistan jî di nav vî bazare de bu. Li ser vê yekê pêşniyara Emerîka, ji Fransizan re û Ingilîzan re ev bû: Divê di dewsa Imparatoriya Osmanî de sê dewlet bête ava kirin. Vana yek:(derî erdê di bin destê Ingilîz û Fransizan de) Dewleta Tırka li Istanbulê, yek ya Kurdan li rojhilatî Tirkîyê (Diyarbakir, Dêrsim) û yek jî ya Ermenîyan be. Armanca Kemêl jî ev bû ku, vê pilanê nebe serî û ew erd û avên ku hêzên Împeryalist dixwazin li hev par bikin, ji dewleta Tirkîyê re bihêle. Lê belê, ji bo vê yekê jî têkoşîn divê, ew jî

bi gel dibe. Xebata Kemêl ji bo girtina vê piştgiyê ye û dawîya dawî jî wê biserkeve.

Hêzên Yewnan di 15 e Gulana 1919'an de ketin bajarê Izmirê. Biryara îşxala Izmirê Yewnanan bi serê xwe nedabûn, ev yek daxwaza hêzên Împeryalist bû. "Îşxalkirina Izmirê ya ji alî Yewnanan ve, Serekwezîra Ingilîz Lloyd George, Serekwezîre Fransîz Celemenceau û Serokê Emerîka Yekbûyî di 6'ê Gulanê de li Parîse biryar dabûn"(6)

Di piştî vê bûyerê(angosîşxala Izmirê) bi çar rojan, Kemal çû Samsûnê. Armanca vê rêwitiya Kemêl ev bû ku, ji gel hêzekî pêk bîne û tevgerê saz bike. Xebata Kemêl ya ber bi çav edî destpekiriye. Nişana vê xebate jî civandina Komcivîna Erzeromê ye.

Komcivîna Erzeromê di 23 ê Tirmeha sala 1919'an de pêk hat. Kemal bi pêkanîna vê komcivîne vê daxwaza ku ew rêxistin û tevgerên ku wê demê heta hemûyan bicivine ser hev. Armanca din jî, girtina-piştgiyaya Kurdan e. Ji xwe

berî vê komcivîne xebata Kemêl di nav Kurdan de heye. Ew, li ser vê xebatê di gotara (nutuk) xwe de vê agahdariyê dide: "Dema ku ez li dorhêla Diyarbekirê û Betlîsê serokê ordiyê bûm, min kesên bi nav û deng naskiribû. Ji bona agahdar kirina gelên van herêman min, ji mezinên wan re namên bi tayîbetî şandin. Û min bi hin serokeşîrên li dorhêla Beyazîtê re têkîfî danî." (7) Di bere jî Kemal li Kurdistanê propagandeyek wisa dida meşandin: Hêzên Împeryalist dixwazin beşekî Kurdistanê bi ser Ermenîstanê ve berdin. Ingilîz û Fransîz ketine welatê me, ku îslamiyetê ji navê rakin. Em Tirk û Kurd birayê hev in; dîne me yek e, îmana me yek e. Divê di rojek wisa de em mîrikê misilman alîkariya hev û du bikin. Dema me dujmin jî welatê xwe derxist emê mafê Kurdan yê demokratîk û netewî jî nas bikin. "Hîn berî Komcivîna Erzeromê wî, ji gelek axayên Kurda re name dinivîsand, ku dîn ji des dihere. Ew di van namên xwe de qala xilaskirina dîn dîke" (8) Ango Kemal û hevalbendên xwe na ji destpêka şer hetanî elan kirina Komara Tirkîyê, li hember Kurdan van propagandiyên jorîn meşandine. Kemal ev sileh (mesela dîn û perçebûna Kurdistanê) baş bi kar anîye. Di serî de Kemal ditirse ku nikaribe piştgiyaya Kurda bigire. Ji bo girtina vê piştgiyayê ew, gelekî tivdîran digerrine. Di nameyek xwe de jî, vê tîrsa xwe ji Karabekir re eşkere dîke. Bersiva Kazim Karabekir gelek ecêb e; dibeje ku, "Bi gotina ku Kurdistan we bibe Ermenistan, ji Kurda re gelş bi hesayî te bişafîtin". (9) U bi rastî ji ev propagandeyê digre u gelek şex, beg u serokeşîrên Kurd bi hawî ten qezenç kirin. Ji ber ku we deme Kurdistan di ware ciwaki gelek paşda ye u lewra jî dîn li ser gele Kurd roleki mezin dileyize.

Kemal her çiqas di nav Kurdan de û di meclîsê de ev propagandeyê dimeşand jî, lê belê li aliyê din jî ji bo pêknehatina hêzên Kurd yê leşkerî û partiyên siyasî gelek xebatê bi fêlbazî dimeşand.

Berî her tistî wî, dijitiyên di navbeyna eşîran de kûr dikir û ji ve dijitiyê fêde didît. Ew ronêkbîrên Kurd ku xebatên siyasî dimeşandin û ji bo girtina mafên Kurdan yê netewî têkoşîn didan, Kemal van kesana hevalbendên Ingilîzan nîşan dida û bi vî

hawî xebata wan, ji çav de dixist. Ango wê demê, ew kesên ku qala mafên Kurdan dikirin, tavilê dibûn hevalê dujminê dîne Mihemed. Ji ber ku Kemal, her tim mesela dîn derdixê pêş û ji xwe re dike mîrtal. Dema mirov li destûra (nîzamnâme) Cemiyeta Huqûq ya Parastina Enebolê û Rûmeliyê (Anadolu ve Rumeli Mudafaa-i Hukuk Cemiyeti) binêre, vê yekê hîn baştir bibîne. Ango di vê destûrê de bi yek rêzê be jî, qala Tirkî û dewleta Tirkîyê nayê kirin. Şer, ji bo xilaskirina Dewlet-î Aliye-î Osmanî ye dîne Mihemed e. (10) Bê şik Kemal, bes ev sîleh bi kar nedîanî, wî, gelek axa û serokeşîrên Kurdan ji bi hin soz û peymanan, an jî menfaetan girtibû ba xwe. U van kesana di Komcivîna Erzeromê de beşdar bûbûn. Lê belê li gor Kemêl ev yek ne bes bû. Ji ber ku nûnerên hin bajarên (wek Diyarbekir, Dêrsim, Sêrt û Xarpûtê) Kurdistanê beşdarî komcivîne nebûbûn. Kemal bi vê nefteyê nedîhat serî û dixwest ku piştgiyaya hemû bajarên Kurdistanê û rêxistinên Kurdan bigre. Lewra jî di 4 ê Ilonê 1919'an de li bajarê Sêwazê komcivînek dîn hate pêkanîn. Bi vî hawî jî ev kêmasiyên ku hebûn, ji holê hatin rakirin.

Her çiqas nûnerên hin bajarên Kurdistanê tevî komcivîne nubûbûn jî, lê cardin di piştî komcivîne rêxistînek bi navê Cemiyeta Huqûq ya Parastina Enebolê û Rûmeliyê hate damezrandin. Wek tê zanîn, hin rêxistinên Kurd jî tevî vê cemiyetê bûn. Piştî van her du komcivînan, Kemal hemû rêxistinên Kurd û Tirk gihandê ba hev û hêzeke xurt pêkanî.

Dema Kemal, ji Erzeromê diçe Sewazê, ji xebatên li dora Dêrsimê û Koçgiriye agahdar dibe. Li ser vê yeke Nûrî Dêrsimî di pirtûka xwe de vê agahdariyê dide me: "Dema M. Kemal ji Erzincanê derbas dibe, xebata Kurdên Dêrsimê û Koçgiriye dibîne. û dî re, bi qasidiya waliyê Sewazê Reşî Paşa, min û hevalan dawetî Sevazê dîke. Ew ezîmandina, bes Elîşan qebûl kir û li Sewazê li dibistana Sultanî derkete huzûra M. Kemal. M. Kemal Paşa dibêje ku, "her çiqas bi armanca xebata me dizanin jî, lê cardin dixwaze ku, vê yekê careke din, jî devê me bibîhîze" (11). Elîşan, li ser vê daxwaza Kemêl,

prensîbên serokê Emerîka Yekbûyî Nîlson, di bîr wî tîne û di bin Saltanata Osmanî de, Kurdistanê muhtar diparêze. Lê belê Kemal, li dij vê daxwazê dertê û dibeje ku, ev dîtin ya Seîd Abdulkadir e û ew jî aletekî hukûmeta Ferî Paşa û ajanê Ingilîzan e. Bê şik ev derewek bê binake ye. Ji ber ku bi kêmasî bi qasî Kemal, Ingilîz jî naxwazin ku Kurdistanê serbixwe ava bibe. Ev yek wê demê, li dij menfaetên Ingilîzan jî bû. Berî her tiştî, dema li Kurdistanê Bakur Kurd rizgar bibana, wê tesîr li beşê di bin îşxala Ingilîzan de jî bikira. Rewşek wisa jî, petrola Musilê karibû têkîra tahlûkê. Ji xwe gelek lêkolîna ev derewa Kemalîstan ji bin de pûç kirîye.

Eme nuha ji van wesîqeyan (belgan) diduyan li vir pêşkêş bikin. Ji van lêkolînan yek, ya Bilal Şimşîr e. Wek tê zanîn Şimşîr, merivekî kemalist e û ev lêkolîna wî jî li ser daxwaza dewleta Tirkîyê hatiye çekirin. Pirtûka Şimşîr, di sala 1975'an de hatiye weşandin. Şimşîr di vê pirtûka xwe de agahdariyan li ser Serhildana Şêx Seîd dide: "Hemû delîl û wesîqe nîşan dide ku, tu têkîfî di navbeyna Teverga Şêx Seîd û Ingilîzan de tune ye" (12) Westîqa dî jî, ji devê İsmet İnönü ye. Wek tê zanîn, ji Kemal bikeve, İsmet tê û ewmîrovê dewleta Tirkîyê yê herî girîng e. Ango, ew, bi kêmasî qasî Kemêl, ji bûyeran agahdar e; ji ber ku bi salan ve serokatiya dewletê kirîye û dema serhildanê jî serokwezîrê dewletê ye. İsmet dibeje: "Di derheqê Serhildana Şêx Seîd de qet tu delîlên bi cî nehatine dîtin, ku ev tevger raste rast ji alî Ingilîzan ve hatiye sazîkirin û derxistin. Lê belê vê yekê şik hatiye kirin û lewra jî lêhûrbûna ku pêwîst bûye hatiye çekirin." (13) Piştî Serhildana Şêx Seîd bi 44 salan İsmet, vê rastiyê eşkere dîke. Lê pir mixabin îro jî hin hêz hene ku hîn vê rastiyê qebûl nakin û serhildanê bi Ingilîzan ve girêdîdin. Em vegerin ser xebata Kurdan ya wê demê.

Piştî hevdfîna Elîşan û Kemêl, endamên Komela Bilindkirina Kurd, dixwazin ku xwe bidin ser hev. Lê belê ev yek gengaz nabe. Ji ber ku merkeza komelê li Stenbolê ye û bi Stenbolê re jî tekîfî danîn wê rojê gelekî dijwar e. Lê ew endamên komelê yê ku li Kurdistanê ne, xebata

Piştî hevdfîna Elîşan û Kemêl, endamên Komela Bilindkirina Kurd, dixwazin ku xwe bidin ser hev. Lê belê ev yek gengaz nabe. Ji ber ku merkeza komelê li Stenbolê ye û bi Stenbolê re jî tekîfî danîn wê rojê gelekî dijwar e. Lê ew endamên komelê yê ku li Kurdistanê ne, xebata

xwe didin domandin. Ev xebat jî bê haya merkezê û li hin herêman tê meşandin. Ji van kesên ku vê xebatê dimeşînin yek jî, Seyid Riza bi xwe ye. Li ser vê xebatê, Nûrî Dêrsimî dibêje ku: "Ji ber pêşveçûna rexistina me ya li Dêrsimê, hêviya me xurttir bûbû. Li ser pêwistiyê, çûm Dêrsimê, bavê xwe û Seyid Riza dîtim. Min, bi Elîşêr re hevkarîya wan pêk anî û piştî ku min piştgiriya Kurdên Ovacikê ji girt, vegeriya Koçgiriye."

Edî li Dêrsimê tevgera mezîna destpêkiribû û daxwaza serxwebûna Kurdistanê pêşkêşî hikûmeta Ankarê dibû"(14) Dema ev xebat û ev daxwaz tînin kirin, hêzên Kemalîst ranezane û wan jî li gor xwe piştgiriya gelek şêx û serokeşîrên Kurdan girtine; bi vî hawî jî tevgera Kurdan ji ber hev de xistine. Ev perçebûn ne bes di warê çekdarî de ye, her wisa di warê siyasî de ye jî. Dema em di vî warî de minakîyek bidin, wê perçebûna Kurdan ya wê demê hîn baştir bête dîtin. Minakî jî ev e ku, 72 mebûsên(parlementer) Kurd li ser navê Kurdistanê di meclîsa Ankarê de beşdar in û piştgiriya tevgera Kemelî dikin. Ev yek jî di warê navnetewî de Kemelî gelekî xurt û Kurdan jî qels dike. Mesele Kemal, bi van mebûsên Kurdan telgirafekê ji Dewletên Îtîlaf re dide kişandin û di vê telgirafê de dibêjin ku Kurd naxwazin ji Tirkan veqetin û Kurdistanê serbixwe ava bikin. (15) Dibe ku ji van "mebûsên" Kurdan hinên wan li dijî serxwebûna Kurdistanê bin, lê gelekê wan jî, bi soz û qirara Kemelî bawerî dianîn û lewra jî piştgiriya tevgera Kemelî dikirin. Bi rastî jî, ji bo Kemal û hevalbendên wîna xapandina şêx, beg û serokeşîrên Kurdan karekî ne pir dijwar bû. Ji ber ku, paşde bûna civatê, dijiyatiyên di navbeyna eşîran û yê dîni û tunebûna qadroyên siyasî, karê Kemelî hesantir dikir.

Di piştî vê telgirafa ku 72 "mebûsên" Kurd şandin ji Dewletên Îtîlaf re, endamên Komela Bilinkirina Kurdistan û hin alîkarê wan li Dêrsimê dicivin û ew jî raporekê hazir dikin. Ev rapor bi destê Komelê ji Dewletên Îtîlaf re tî şandin. Di vê raporê de li dijî wê telgirafa ku bi destê Kemelî hatibû kişandin tê derketin û daxwaza Kurdistanê serbixwe tî kirin.(16) Wek tî zanî di niqteyên Peymana Sevêrê yê 62 û 64'

an di der heqê Kurdan de bûn. Li gor Peymana Sevêrê; piştî bi cî anîna peymanê bi salekê, li Kurdistanê ew herêmên ku Kurd lê di piraniye de ne dema ku Kurd daxwaza dewleteke serbixwe ji Konseya Yekîtiya Gelan(Wê demê Cemiyet-î Akwam) bike û Konsey jî vê daxwazê di cî de bibîne, wê Kurd karibin Kurdistanê serbixwe elan bikin. Û cardin li gor vê peymanê Payîtexta Kurdistanê Diyarbekir dihate qebûl kirin. Bes şertek jî ji serxwebûnê ev bû ku, divê hejmara(nufûsa) Kurdan tîrî vê yekê bike. Lê belê di niqteyên peymanê de Mûsil, Kerkûk û Erbil jî di vî Kurdistanê serbixwe de dihate qebûl kirin. Dema ji gelên van bajarên daxwaza tevêbûna Kurdistanê bê, wê karibin vî mafê xwe bi cî binin; ango tevî Kurdistanê Bakur bibin. Li hember bûyereka wisa, ne hêzên Îtîlaf û ne jî Tirkîye wê nikaribin daxwaza tu tiştî bikin. Ango li hember vê daxwazê nikaribin derkevin. Lê belê ev yek pêk bihata jî, cardin gelek erdê Kurdistanê di bin îşxala Fransîzan û Ingîlîzan de dima. Hêzên Împeryalist bi vî hawî welatê me li hev par kiribûn. Jibil van erdên di bin îşxala wan de, peymanê, li dorhêla Erzeromê, Trabzonê, Betlîsê û Wanê, dewletek Ermenî ya Burjuva jî qebûl dikir. Erê, vê peymanê her çiqas welatê me perçe dikir jî, lê cardin Kurdistanê serbixwe dihate qebûl kirin. Ev jî, wê li ser daxwaza Kurdan bihata ava kirin.(17) Lê belê Kemelî jî xebat dikir ku, Kurd daxwazek wisa ji Konseya Yekîtiya Gelan nekin û di ser de jî, li gel tevgera wî cî bigrin. Ev jî nasnekirina Peymana Sevêrê û pek anîna peymanek nû ye. Wê navê vê peymanê jî Lozan be. Lê ir mixabin ev kesên ku wê demê sûrê Kemelî dikşînin, nizanin ku gera wî ya li Kurdistanê, nameyên wî yen ji şêx, axa û serokeşîrên Kurdan re û di Meclîsa Ankarê de hebûna 72 "mebûsên" Kurd, hemû ji bo vê armancê ye. Lewra jî divê berî her tiştî Kurd dengê xwe dernexin û daxwaza Kurdistanê serbixwe nekin. Ji bo vê yekê jî dostanî û qezenc kirina Kurdan gelek pêwîst e. Ev qezenc kirin jî divê bi rehetî û bi dostî bibe. Ango divê Kurd, bi rehetî bîne xapandin.

Di meha Çileyê Paşîn sala 1920 î de Meclîsa Osmanî, belga Mîsak-î Millî qebûl kir. Di vê bel-

gê de tixûbê Dewleta Osmanî dihate xêzkirin. Li ser qebûl kirina Mîsak-î Millî, hêzên Dewletên Îtîlaf di 16 yê meha Adarê de ketin Stenbolê. Di piştî vê bûyerê bi mehekê, ango di 23 ê Nîsanê (1920) de Meclîsa Gel ya Mezîna li Ankarê hate vekirin û hikûmeta xwa pêk anî. Hikûmeta Ankarê jî, Mîsak-î Millî ji xwe re esas qebûl kir û her ev tixûb parast. Tixûbên Mîsak-î Millî, him tevayîya Kurdistanê Bakur(perçê îro di bin îşxala Tirkîye de) û him jî Mûsil digirt nav xwe. Bê şik Mîsak-î Millî li gor peymanê Sevêrê,

Ji bo Kurdan tiştêkî pîr xirab bû, Ji ber ku, Tayinkirina Mafê Netewî nedihat qebûlkirin û bes dewletek tenê diparast, Ango tu mafê demokratîk û netewî ji bo Kurdan tî de tunebû, Lewra jî bo gelê Kurd tiştêkî pêşverû bû, Dîve gelê Kurd li hember vê belga paşverû derketa û dengê xwe bilind bikira, U wê bike jî, Lê hêzên Împeryalist wê li vî dengî çiqas guhdarî bikin ev jî wê li Lozanê eşkere bibe.

"Ji bo ku em rewşa xwe ya gelemperî di çav re derbas bikin, me pêwîst dît ku em herin Dêrsimê. Hin hevalan jî dixwestin ku em raste rast, dest bi serhildane bikin û serxwebûna Kurdistanê bi hawakî fermî(resmî) elan bikin. Rêxistina me xurt bû û ew hêzên Kurd ku li Dêrsimê bûn, dema me bixwesta me dikaribû têxista tevgerê. Dawiya dawiyê, çûyina Elîşan beg ya Dêrsimê rasttir hate dîtin. Wî yê li vir, rewş bi çavê xwe bidîta û li gor wê proqramek bihata çêkirin. Bi vî hawî, ev tevgera ku ji Dêrsimê û Koçgiriye dest pê bikira, wê ji tevayîya Kurdistanê alîkarî bidîta. Dema me van biryaran girt, ango di 20 ê Cotmehê (1920) de hêzeke Kurd ji Dêrsimê bi rê ketiye. Bi rê ve, li hinda navça Kuruçay li herêma Kamho rastî hêzekî Tirkan tînin, ku bi cebîlxanê(çêk û tiştên leşkerî) ji Gîresûnê dibin Egînê. Hemuyê leşkerên Tirkan digrin û çekên (sîleh) wan jî, dest didin ser"(18) Di piştî vê bûyerê eşîrên Hozat û Çemîşgezêk civînek fire çêdikin. Di vî civînê de diyar dikin ku, di tevgera Kurd ya millî de yek in û ji bo elan kirina serxwebûna Kurdistanê

hazir in.Li Dêrsima Rojava hezêk 45 hezaran pêkhatî amade ye û ev yek her li aliyê Rojhilat jî wisa ye.Li ser van niqtênjorînî hev dikin, bi hev re soz û peymanê datînin û di 25 re jî wan daxwazan ji hukûmeta Anqerê dikin û bersivê dixwazin:

1-Muxtariyeta Kurdistanê, Hukûmeta Saltanat ya Stenbolê qebûl kiribû, vê biryarê Hukûmeta Mistefa Kemal bi hawîki fermî(resmî) wê qebûl dike yan ji nake, divê eşkere bibe.

2 Di der heqê Kurdistanek serbixwe de dîtina Hukûmeta Mustafa Kemal çiyê, divê ji Dêrsimiyên re tavilê bersiv bête dayin.

3.— Ew girtiyên ku di girtîgehên Elezîz, Meletyê, Sêwazê û Erzincanê de hemûyên wan tavilê bêne berdan.

4.— Herêmen ku Kurd lê di piraniyê de ne, hemû memûrên hukûmeta Tirk jê bêne kişandin.

5.— Ew leşkerên ku hatine şandin ser herêma Koçgiriye, divê tavilê paş de bêne kişandin. (15. Mijdar 1336)

Dema Meço Axa vê daxwazname(notayê) dide berpisyarê hukûmetê (mutasarîfê Dêrsimê) dibêje ku: 'Ger di nav 24 saetan de bersivê van daxwazên me neyê ezê bi van her du tiliyên xwe we çavên te derxînim' (19). Li gor agahdariya ku Nûrî Dêrsimî dide Rîza (Navê Mutasarîfê Dêrsimê) wê şevê ji Dêrsimê bazdide û diçe Elazîzê; Li vir hukûmetê ji vê yekê agahdar dike. Li ser vê bûyerê Hukûmeta Anqerê heyetekê dişîne Dêrsimê.

Heyet li ser navê hukûmetê ji gelê Dêrsimê re eşkere dike, ku wê hemû daxwazên wan bêne qebûl kirin. Lê xwediyên daxwaznamê bi soz û gotinên heyetê razî nabin û vê telgirafa jêrîn ji hukûmeta Anqerê re dişîne:

"Ji Meclîsa Gel a Mezin ya Anqerê re"

Li gor Peymana Sewrê, li Diyarbekir, Elezîz, Wan û Betlisê divê Kurdistanek serbixwe bihata ava kirin, lewra jî divê bête avakirin. Dema ev yek pêk neyê, emê mecûbûr bibin ku, vî heqî bi darê zorê (bi zora çekan) bistînin.

Îmza
(eşireten Dêrsima Rojava)(20)
25 Mijdar 1336

Hukûmeta Anqerê bersivê vê telgiravê nade. Lê belê ji bajarê Elezîzê hin qasidan dişînin Dêrsimê û van qasidan jî soz didin, ku hukûmetê hemû daxwazên Dêrsimiyên di cî de dîtiye û qebûl kiriyê. Bê şik van gotinan hemûyên wan derew bûn. Hukûmeta Kemêl dixwest ku, wextê qezenc bike û di dû re jî derba mirinê li tevgerê xe. Ji xwe, ji alîki de qasid diçûn û ji aliyê din de jî tedbîrên leşkerî dihate girtin. Jibil van tedbîrên leşkerî hin xebatên din jî dihate girtin. Ew jî kirîna hin serok eşîran bû.

Mesele ew Meço axayê ku ji Mutasarîfê Dêrsimê re digot: "ger di nav 24 saetan de bersivê van daxwazên me neyê, eze bi van her du tiliyên xwe ve çavên te derxînim" bi mebûsiya Kemêl ve dixape û wê biçê li Anqerê rûne. Piştî çuyina Meço axa, Diyar axa jî dide dû û ew jî li Meclîsa Anqerê mebûsiyê qebûl dike. Kemal, beî mebûsiyê, hin meqamên din û bi hezaran ve jî pera belav dike. Bi vî hawî gelek Serokeşîran dikire û tevgerê ji hêz de dixê. Dema Kemal vê xebatê dide meşandin, Dêrsim Serbixwe ye û Seyid Rîza jî Serokatîyê dike. Ew Serokeşîrên ku di Meclîsa Kemêl de xwe pik kiribûn, ji Seyid Rîza re nama dişînin û dibêjin ku "em ji bo xelasiya Kurdistanê" li vir in. Ji ber ku Kemal, van kesana Mebûsên Kurdan qebûl dikir û her roj "Şekirêkî" davejê devê wan. Bi vî hawî him Serhildana Koçgiriye bê alîkarî dimîne û him jî li Dêrsimê tevgerê xurt pêk nayê. Û dawîya dawiyê jî Serhildana Koçgiriye (1921) ji alî hukûmeta Kemêl ve tê şikandin. Lê em dixwazin ku li vir bala xwendevana bikîşînin ser tiştêkî: Wek ku me li jor jî bi hin mînakên nîşan dabû ku, him di şikandina Serhildana Koçgiriye de û him jî di yê Dêrsimê de Şêx, axa û Serokeşîrên Kurdan rolekî mezin lîstine. Ev rolên xwe yî nebaş jî bi gelek şiklî pêk anîne. Carna bi hemû eşîra

xwe vekişîyan tevgerê sekinîne, carna di bin re alîkariya hukûmetê kirine, carna jî ji pişt tevgerê bazdane û ew qels kirine û carna jî ji hukûmetê re bûne qasid. Di vî warî de mirov dikare bi sedan mînakên bide. Ji xwe pirtûka Nûrî Dêrsimî ji van mînakîyan tijeye. Mesele tiştêkî gelek ecêb e, ew kesên ku di dema Serhildana Koçgiriye û tevgerên Dêrsimê (1919-22) de ketine nabêyna hukûmetê û Kurdan, he ma tu bigre gişê wan kurd bûne. Gelê Kurd bi qasidên (elçî) Tirk, bawerî nanî ye û tim ji kesên wisa şayîş kiriyê. Ango bi gelemperî wisa bûye, ne ku di vî warî de qet mînak tune ye. Mustafa Kemal bi vî niqta qels ya Kurdan zanibû ye û lewra jî pirtûka caran bi qasidên Kurd karê xwe diye. Kurdan jî, bi van kesan (vana hemûyên wan, axa, şêx, beg, Serokeşîr û memûrê dewletê bûne) bawerî aniyê, armanc û daxwazên xwe ji wan re eşkere kiriyê. Ya din jî van qasidan, ji sîxurên Kemêl baştir gelê Kurd nas dikir, bi dijiyatîyên wan dizanî bû. Lewra jî karê hukûmetê bi alîkariya van kesana gelek caran hêsatir bûye. Ev yek, ji bo tevgerên ku me li jor qal kiri bû jî her wisa bûye.

KOMCIVÎNA LOZANÊ Û SIYASETA KEMÊL

Berî Komcivîna Lozanê Serhildana Koçgiriye hatiye şikandin, tevgera li Dêrsimê jî ber hev de hatiye xistin û li herêmek din jî tu Serhildanek fire u bi qirseki tune ye. Li gel vê rewşa Kurdan Kemal, him di warê navnetewî de û him jî li hundir xurttir bûye. Gelek serokeşîrên Kurdan pişgiriya wî dikir û di Meclîsa Anqerê de li ser navê Kurdan diaxifin. Kemal jî destê xwe di serê wan dide û li benda roja xwe ye. Ango wê demek were ku Kemal, van mebûsên Kurdan we yeko yeko bikîşîne ser dare sêpiyê. Seyid Abdulqadir û Hasan Xeyrî ji van kesan du mînak in. "Rojekê min û Hesen Xeyrî bi hin Serokeşîrên Dêrsimê re li mala Cîmşîde Hozatî (Cîmşîd Serokeşîr Ferhedan e) civînek çekiribû. Di vî civîne de Hesen Xeyrî ev axaftin

kir: "Di Konferansa Lozanê de qala Peymana Sewrê dibe, ku daxwazek Kurdan û Veqetandinê ji Tirkan heye an tune, li ser vê yekê tê axaftin. Va rewşa ha di sala 1922 yan de bi têlekê ji Meclîsa Tirkîyê hate pirs kirin. Mustefa Kemal, dîtinên mebusên Kurdan pirsî. Min peyv girt û eşkere kir, Kurd naxwazin ji Tirkan veqetin. Bi van gotinên min, Mustefa Kemal pir kefxweş bû. Ji kêfa nîgên xwe li erdê xist û çepik dikirim. Heta ji min daxwaz kir ku ez, roja din bi kincên Kurdî bême meclîsê. Ez û hevalên xwe roja din, bi kincên Kurdî hatin meclîsê û me ji Konferansa Lozanê re têlek kişand ku Kurd, naxwazin ji Tirkan veqetin."

Min di bersîva xwe de: Wê rojek bê, tu yê nikaribî navê Kurdan jî bibêjî. Aniha rewşa hukûmeta Tirkîyê ji ber ku nebaş e, bi rûyê (wecê) te re dikenin, kincên Kurdî li te dikin... Ji pirsên Gerandina Awerte (urfî îdare) yek jî ji Hesên Xeyrî ev bû ku: Çima tu bi kincên Kurdî hatibûyî Meclîsa Tirkîyê ya Mezin "(21) Belê, Hesên Xeyrî dema li Diyarbekrê bi darde bû, (22. 11.1925) dozkarê dadgehê ev pirsê jorîn jî, jê kiri bû. Lê belê nuha hîn zûye û divê ku Kemal, Di Meclîsê de çepika ji Hesên Xeyrî re lêxe û daxwaza li xwe kirina kincên Kurdî jê bike. Û rebenê me jî, bi vî wece kenok dixape, bi sozen wî baweriyê tîne û radîbî telgrafan ji Lozanê re dikişîne. Li Lozanê jî wê İsmet İnönü, van telgrafan pêşkêşî Konferansê bike û bibêje ku, "fermo, vaye Kurd naxwazin ji me veqetin". Di dû re jî wê wisa bibêje: "Meclîsa Hukûmeta Tirkîyê, qasî ku a Tirka ye, hew qasî jî a Kurda ye. Ji ber ku; nimîndeyên Kurdan yê rastîn û meşrû di Meclîsê de beşdar in û ew jî di îdara welêt û hukûmetê de wek nûnerên Tirkan xwedî maf in"(22) Nimîndeyê İngilîzan Lord Curzon, li hember van gotinên İsmet derdikeve û dibêje ku, ev nerast e. Ji ber ku, tu mebusêkî Kurd, ji alî gel ve nehatiye hîlbijartin; hemûyên wan tayin bûne. Ji van kesan jî gelekê wan, bi ziman (Tirkî) nizanin û lewra jî nikarin têkewin xebata Meclîsê. Lord Curzon

di domîne û dibêje ku: Kurdan, li hember erîşên Stembolê her tim xwe parastine u tu carî hus-tiye xwe xwar nekirine. Hukûmeta Tirk jî, tu demekî nikaribuye otorîteya xwe li ser Kurdistane pek bine. Gelek caran waliyên Tirkan nikaribune tekevin van hereman(...) Di dema şer de ji gelen van hereman (Kurdan AR) bi tu hawayî alîkariya Tirkan nekiriye(23). Ismet met li dij van gotinên Lord Curzon dertê û wisa pesnê Kurdan dide: "... Em werin ser iddia ku Kurdan di van herbên dawiyê de baş şer nekiriye. Nimîndeyên heyeta Tirkîyê yen ketibûn Herba cihanê û şerê Serxwebûna Tirkîyê, ji bo xizmet û fedekariya gelê Kurd ya ji bo rizgariya welêt gelek sipas dikin. Vê xebatê, bi giramî û bi hurmetek mezin qebûl dikin û em vê yekê wek vatiniyekê li vir diyar dikin... Kurd û Tirk bi hevkarîyekê tamam bi hefra xebitîne " İsmet dom dîke û dibêje ku:" ew daxwazên ku li ser navê Kurdan li vir tê kirin, wê Îrêkî (nîjad) wekî Kurdan heja -mezin- tu carî razî (tatmin, qayil) neke. (24) Belê, İsmet nuha van gotinên jorîn dibêje, Kurdan mezin û qehreman dibîne. Lê belê hemûyê van "pesnan" sextekariye, ji bo xapandina gelê Kurd e û lewra jî wê hetanî demekê be. Ango hatanî ku bi Kurdan cila

xwe ji avê derxin. Ew dem jî wê piştî Peymana Lozanê be.

Wek tê zanîn, di Konferansa Lozanê de tu nimîndeyên gelê me tunebun, kesî gele Kurd temsîl nedikir. Lê belê hezen emperyalîst li ser qedera gele me û li ser welatê me bazarî dikirin; her yekî para mezin bervî xwe de dikşand. Şerê mezin jî alî ser Mûsilê dihate kirin. Ji ber ku Mûsil, ji alî petrolê ve gelekî dewlemend bû. İngilîzan digotin Mûsil ji me re û hukûmeta Kemêl jî digot na jime ra. Li ser vê yekê bi mehan, di nabeyna İngilîzan û nimîndeyên Tirkîyê de raberizandinên dûr dirêj hatin çêkirin. Heta demakê, nimîndeyên Tirkîyê ji civînan vekîşiyên. Daxwazan wan ev bû ku, Mûsil jî têkeve sînore Mîsak-î Millî. Di esas de hukûmeta Kemêl, bi mirinê digirt, le bi taye razî bû. Wan dixwest ku berî her tiştî, parçê di bin îşxala wan de ji dest wan dernekeve û hêzên emperyalîst jî bi vê yekê razî bikin. Ji ber ku İngilîzan di destpêka Konferansê de (wek me li jor jî diyar kiribû) qala mafê Kurdan kiribû û bi hawakî du rû, ev yek diparast. Lê belê dawiyê wê jî wê dîtina xwe dev berdin û li hemberî Mûsilê wê daxwaza hukûmeta Kemêl qebûl bikin. Di Konferansa Lozanê de jî wek ya Sewrê, cardin raberizandina mezin li ser welatê me hate kirin û li ser qedera gelê me hate axaftin. Di dawiyê de Peymana Lozanê (24 Tîrmeh-Temmûz 1923) hate îmze kirin. Lê di vê peymanê de wek ya Sewrê, bi yek rêze jî qala Kurdan nehat kirin û navê Kurdan jî tê de nehat nîrandin. Ango ew tiştên di sewrê de hatibûn qebûl kirin, di Lozanê de tew qala wan nehat kirin. Û wek tê zanîn hêzên împeryalîst bi vê Peymanê, welatê me bi çar perça kirin. Bi vê Peymanê tevgera Kemêl hîn jî xurttir bû, têkilî û dostaniya wî û Împeryalîstan hîn jî pêş ve çu. Le ji bona gele Kurd jî, rojen xirabtir îdî we dest pe bike.

Di hejmara bê de emê ji elan kirina Cumhuriyetê hetanî şikandina Serhildana Dêrsimê rawestin.

FAŞİZM ÜZERİNE

(9)

Bu isyanlar bahane edilerek, Takrir-i Sukun Kanunu çıkarıldı, İstiklal Mahkemeleri kuruldu. Kürdistan'da azgın bir terör estirildi. Mecburi İskan kanunu ile yüzbinlerce kürt, asimlasyon amacıyla Türkiye'ye sürüldü. Buna karşılık onbinlerce Türk ise Kürdistan'a yerleştirilip asimlasyon çift taraflı olarak sürdürüldü. Bu azgın terör döneminde, ayaklanma ve isyanların bastırılmasına "devrimci" lik adına alkış çalan kimselerin büyük bir kesimi de payını aldılar, tutuklandılar, işkenceden geçirildiler.

Tüm bu yapılanlarla, büyük burjuvazinin devlet üzerindeki egemenliği pekişti. Bu süre zarfında emperyalizmle de çok sıkı ilişkiler gidildi. Acentacılık yavaş yavaş aşıldı ve emperyalist tekellerle ortaklaşa yatırımlara başlandı.

Türkiye burjuvazisinin, emperyalizme bu denli bağımlı gelişmesi, giderek işbirlikçi bir tekeli burjuvazinin oluşmasına yol açtı. 1945-46 yıllarında koyu bir anti-komünizm ve anti-sovyetizm işlendi. Hayali "Sovyet tehdidi" yaygınlaştırıldı. Halkın dikkati bu yalana çevrilirken, ekonominin temel alanlardaki devlet müdahalesi kaldırıldı ve Türkiye ekonomisi tamamen emperyalist tekellere açıldı. Emperyalist sermayeyi özendirmek için her türlü önlem alındı ve güvençli yatırım ortamı yaratıldı. Ulaştırma, tarım, enerji ve daha birçok alanda, uluslararası emperyalist tekeller ile yerel büyük burjuvazi arasındaki ilişkiler 1950'de NATO'ya girilerek Türk Ordusu'da Pentagon şeflerinin denetimine sokuldu. Emperya-

lizmin stratejik çıkarlarını korumak için Türk askerleri Kore'ye gönderilerek, Kore halkının ulusal kurtuluşu engellenmek istendi.

Bu dönemde işbirlikçi burjuvazinin, emperyalizm ile giriştiği ortak yatırımlar toplumun gerçek gereksinmelerinden uzaktı. Ülkenin "kalkınması" adına emperyalizme bağımlılık daha da artırıldı. Burjuvazinin aşırı kâr hırsı, kitlelerin yaşam koşullarını felce uğrattı. Montajı ve dışa bağımlı çarpık gelişme sınıfsal ayrışmayı da hızlandırıyor. Bunun sonucu olarak köyden kente göç, alabildiğince hızlandı. İşsizlik ve düzensiz kentleşme kendisiyle birlikte bir çok toplumsal sorunu doğurdu. Orta ve küçük burjuvazinin, tekel dışı burjuvazinin hoşnutsuzluğu sürekli arttı. Ekonomideki çatlaklar büyüdü. Sürekli devalüasyonlarla paranın değeri düşürüldüğü gibi, halkın satın alma gücü de gittikçe düştü.

Bu gelişmeler giderek açmazları büyüttü ve 1960 darbesi yapıldı. Bunalımların sınıfsal dayanaklarını hedeflemeyen bu darbe sonucu bazı kişileri yargılamak ve yeni bir anayasa hazırlamakla

kapatmaya çalıştı. Zaten darbeler, emperyalist ülkelerle ilişkilerin devam edeceğini, tüm uluslararası anlaşmalara ve NATO'ya bağlı kalacaklarını ilk etapta açıklamışlardı.

Hazırlanan 1961 Anayasası, burjuva anlamda birçok demokratik hak ve özgürlüğü içeriyordu. Sisteme ve ekonomik modelle dokunulmadan, daha çok ona işlerlik kazandırabilecek önlemleri getiriyordu. Anayasa, yine di-

şer bağımlı ilişkiler çerçevesinde, örneğin yıllık ve beş yıllık kalkınma planlarını öngörüyordu. Kamu yatırımları için emredileceği özel sektör için teşvik edileceğini temel alıyordu. 1961 Anayasası'nın çoğu maddeleri ve genel eğilimi, batılı kapitalist ülkelerin anayasalarından alınmıştı.

Bunun yanında, 1961 Anayasası'nın getirdiği kısıtlı demokratik hak ve özgürlükler ortamında gelişip güçlenen Türkiye sosyalist hareketi, Kürdistan aydınlarını ve geniş tabakaları büyük ölçüde etkiledi. Bilimsel Sosyalist Dünya görüşünün, Kürdistan aydın ve emekçileri arasında yaygınlaşmasına da yardımcı oldu.

Diğer yandan, 1960 sonrası dönemde, Kürdistan halkının bilinçlenmesinden ve örgütlenerek ulusal ve toplumsal kurtuluş savaşını geliştirmesinden korkan sömürgeci Türk burjuvazisi, zaman zaman sömürgeci militarist baskılarını artırarak Kürdistan'ın şehir ve köylerine baskınlar yaptı. Halkı yıldırımak istedi. Fakat ne Türkiye işçi sınıfı ve emekçi kitleleri üzerindeki baskılar, ne de Kürdistan'ın dört bir yanındaki ırkçı, şoven ve asimlasyoncu uygulamalar, büyük burjuvaziyi amacına ulaştıramadı.

Anayasanın çıkarılmasından sonra, kısa süren koalisyon hükümetlerini 1965'ten itibaren Demirel hükümetleri izledi. Demirel, Bayar ve Menderes mirasına sahip çıkarak politikasını sürdürdü. Bu politikada 1971'de iflas etti. Gelişen muhalefetin de verdiği korku sonucu özellikle 15-16 Haziran direnişi ve 60'lı yılların sonlarında başlayan gençlik hareketlerindeki dalgalanmalar- 12 Mart

1971'de Askeri faşist müdahale yapıldı. Anayasa, tekelci sermayenin istemlerine uygun bir biçimde budandı. Devrimci, demokrat ve yurtsever güçlerin çoğunluğu zindanlara atılırken faşist örgütlenmeye her türlü olanak yaratıldı. Faşist komandoların eğitimine hız verildi. Türkiye ve Kürdistan'lı emekçi halk güçlerine yönelik en azgın terör estirildi.

12 Mart Askeri-Faşizmi, tüm bu uygulamaları, sözümona "partiler üstü hükümetler" aracılığıyla yaptı. Burjuva parlementsos feshedilmişti, ama işlerliği de göstermelikti. Burjuvazi, ekonomide geçici bir "düzeltme" sağlanmasına rağmen kendi arasındaki çelişkileri çözemedi. Hatta çelişkiler daha da derinleşti. Burjuvazi arasındaki çelişkiler, uluslararası denge, ulusal ve sınıfsal çelişkiler faşizmin kurumlaşmadan çekilmesine neden oldu. Fakat yine de tekeli sermayenin istemlerinin büyük çoğunluğu yerine getirilmişti.

12 Mart Faşizminden sonra, tekeli burjuvazi, ulusal ve toplumsal muhalefetin ezildiğini ve kısa sürede toparlanmasının mümkün olmadığını hesaplıyordu. Gelişebilecek muhalefette en fazla CHP'ye kayacağını düşünüyordu. İlk dönemlerdeki gelişmeler de göreceli olarak bu yönde olmuştu. 12 Mart Faşizmine duyulan tepki nedeniyle hemen hemen, solun tüm oyları CHP'ye kaydı. Bu dönemde CHP "umut" haline getirildi. 1973 ekiminde yapılan seçimler de, hükümet kurmak için gerekli çoğunluğu sağlayamayan CHP, MSP ile koalisyon yaptı. Bu koalisyon dönemindeki uygulamalarla, sosyal-demokrasinin "umut" politikası da iflas etti. Zaten CHP-MSP koalisyonu da uzun sürmedi ve 1975'te bozularak, yerini 1.MC ye bıraktı.

Bu arada, 12 Mart Faşizmi ile geçici de olsa sağlanan "istikrar" emperyalist ülkelerdeki bunalımlar, petrol krizi ve emperyalizme bağımlılık ve çarpık gelişme nedeniyle bozuldu. Bunun sonucu, ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımların arttı. Türkiye ve Kürdistan işçi sınıfı hareketi ve devrimci demokratik hareket de geçmişten dersler çıkararak yeniden canlanıp gelişti.

Günün koşullarına göre, değişik örgüt tipleri ortaya çıktı. Le-

gal bazı partiler kurulmasına rağmen, ağırlıkta olan demokratik kitle ve mesleki örgütlenmelerdi. 1970 öncesi kurulan DİSK, yeni dönemde, savaşımının günün koşullarına göre sürdürürken, birçok mesleki dernek kuruldu. Bunları gençlik örgütlenmeleri izledi. 1976'da kutlanan 1 Mayıs, devrimci demokratik muhalefetin büyük ölçüde toparlandığının bir göstergesiydi. TC tarihinde ilk defa, yüzbinler kapitalist köleliğe hayır diyordu. Sömürgeci tekeli burjuvazi, bu gelişme karşısındaki tahamülsüzlüğünü, 1977 1 Mayıs'ını kana boyayarak gösterdi. Fakat muhalefet susmak, durmak bilmiyordu. DGM direnişleri, faşizme ihtar eylemleri, demokratik kitle örgütlerinin ortaklaşa düzenledikleri toplantı ve gösterileri, ekonomik-demokratik istemleri aşan grevler, işi bırakma eylemleri 70'li yılların ortalarında ve sonlarında, tekeli burjuvaziyi sarsan ve amaçlarını büyüten gelişmelerdi.

Yine bu dönemde, faşist saldırılar ve devlet içindeki gizli cinayet odaklarının estirdiği terör yüzünden hergün birkaç işçi lideri gençlik ve öğretmen hareketi yöneticisi, bilim adamı, sanatçı yazar öldürülüyordu. Onlarcası da yaralanıyordu.

Kürdistan'daki ulusal demokratik muhalefet, Türkiye demokrasi güçleriyle ekonomik-demokratik alanda ortak savaşımını sürdürürken, siyasi alanda illegal örgütlenmelere girişti. Bu dönemde, bilimsel sosyalizmin yol göstericiliğinde oluşturulan bilimsel sosyalist hareketimizin yanında, sosyalizm adına birçok hareket, grup yoğunluğunda ortaya çıktığını görüyoruz.

Devrimci demokratik muhalefette bu gelişmeler olurken gerici ve faşist partilerden oluşan 1.MC tekeli sermayenin çıkarları doğrultusunda birçok değişiklik yaptı. Emperyalist mali kuruluşlarıyla yeni yeni anlaşmalar imzaladı. Devalüasyonlarla yoksullaşma arttı, işsizlik hızlandı. 1.MC dönemi, faşist saldırganlığın, resmî-sivil faşist cinayet şebekelerinin estirdiği azgın terörün resmîleştirildiği ve meşrulaştırdığı, temel hak ve özgürlüklerin her geçen gün rafa kaldırıldığı ve aşırı anti demokratik uygulamaların artırıldığı bir dönemdi.

Tekeli sermayenin en gerici kesimlerinin bir yönelişi olan fa-

şist hareket, politik alanda MHP tarafından temsil ediliyordu. Faşist hareket, değişik örgüt tipleri ve mücadele yöntemleriyle siyasal gerici de güçlendiriyordu. MHP ve yan kuruluşları, bir taraftan tirmanma yoluyla iktidar olma çabalarını sürdürürken, diğer yandan yarattığı terör ortamıyla da olası faşist darbenin psikolojik ön koşullarını hazırlıyordu. Çünkü tekeli sermaye, her şart için geçerli olmayan bir araçla yetinmiyordu. Tekeli sermayenin en gerici kesimlerinin amacı en nihayetinde faşizm idi. Ancak, hangi koşullarda ve ne tür araçla gerçekleştirileceğini somut koşullar belirleyecekti. İşte MHP bu genel amaç için oluşturuldu, beslendi ve güçlendirildi. İktidara ortak edilip devlet kurumlarından faydalandırıldı. Devlet olanaklarını kendi amacı doğrultusunda kullanabildi. Böylelikle MHP, gizli-açık yan örgütleri aracılığıyla kitle tabanı elde etme fırsatına kavuştu.

1977 erken seçimlerinde, AP ve MSP oy kaybına uğramalarına rağmen, MHP oy potansiyelini artırarak parlamentoda ilk kez grup kurabildi. CHP'de milletvekili sayısını artırdı. Fakat kurduğu hükümet güvenoyu alamadı ve 2.MC kuruldu. 2.MC'de 1.MC'nin zaafına sahipti. 2.MC döneminde ekonomik ve siyasal bunalımlar daha da ağırlaşmış ve her yönüyle bir buhran yaşanıyordu. 1978'lere gelindiğinde 2.MC'de düşürüldü ve yerine CHP ağırlıklı ve 11 bağımsız bakanlı Ecevit Hükümeti kuruldu.

Ecevit Hükümeti, muhalefetteyken verdiği sözlerin hiç birisini yerine getirmede. Bu sosyal-demokratların genel özelliğidir. Muhalefetteyken "hak", "hukuk" ve "özgürlük" havarisi kesilirler. Hükümete geldiklerinde ise söylenenleri bir tarafa iterek aksi uygulamalara girişirler. Bu sosyal-demokratların teslimiyetçi ve uzlaşmacı niteliklerini açık seçik ortaya koyar. Ecevit Hükümeti, ekonomik bunalımı "atlatma" adı altında emperyalist mali kuruluşları ve tekellerle yeni anlaşmalar imzaladı. İMF reçeteleri uygulamaya konuldu. Vadesi gelen dış borçları belli bir süre ertelemesine rağmen, İMF reçeteleri gereği yapılan devalüasyonlarla enflasyon hızlandırıldı. Zamlar, kuyruklar ve karaborsacılık arttı. Birçok alanda, döviz dar buğa-

zı nedeniyle hammadde ithal edilemediği için üretim büyük oranda düştü. Faşist teröre karşı bir adım bile atmazken, komünistlere, ilericilere, demokratlara ve yurtseverlere yönelik sert uygulamalara girişti. Demokratik kitle örgütlerini kapattı. İlerici dergi ve gazeteleri yasakladı. Resmi ve sivil faşist güçlerin estirdikleri teröre karşı tutarsız ve kaypak davrandı. Muhalefet olduğu dönemde, devlet aygıtında yuvalanmış, Kontr-gerilla ve benzeri cinayet odaklarını tasfiye edeceğini söylemesine rağmen, hükümeti döneminde herşeyi bir tarafa bıraktı ve korkakça davrandı. Sağ ve "sol" teröre karşıym diyerek, kendini koruma içgüdüsü ile faşist teröre karşı çıkanlarla, faşistleri aynı kefeye koydu. "Milleti cephelere bölmeyelim" anlayışı ile anti-faşist birlik girişimlerini baltalamaya çalıştı.

Faşistlerin tezgahladığı Kahraman Maraş katliamından sonra 10'u Kürdistan'da olmak üzere 13 ilde sıkıyönetim ilan etti. Tekelci burjuvazinin istemleri doğrultusunda yeni bazı önlemler olarak demokratik hak ve özgürlüklerin büyük bir kısmını kısıtladı. Ecevit Hükümeti, tüm bunlara rağmen tekeli sermayeye yaranamadı. Bazı esnaf derneklerinin, Şili benzeri direniş çağrılarını -ki bunlar en gerici tekeller tarafından tezgahlanmıştı- ve TÜSİAD'ın basında boy boy çıkan bildirimleri, tekeli sermayenin sözkonusu hoşnutsuzluğunun birer göstergesiydi. Ecevit Hükümeti döneminde, devlet mekanizması içinde yuvalanmış terör odakları ile MHP'li faşistlerin, işbirliği halinde estirdikleri terörde büyük artış oldu. Hükümet, sadece bunları kınamakla yetiniyordu. Belli bir süre sonra sıkıyönetim, hemen hemen Kürdistan'ın tüm illerini kapsayacak şekilde genişletildi.

Fakat ne genişletilen sıkıyönetim, ne de teslimiyetçi ve uzlaşmacı Ecevit Hükümeti, tekeli sermayenin hergün artış gösteren bunalımlarını durduramadı. Gittikçe gelişip güçlenen Türkiye ve Kürdistan'daki toplumsal muhalefet dizginlenemiyordu. Bu gelişmelerden tekeli sermaye alabildiğine tedirgin oluyordu. Ecevit Hükümeti döneminde, bir kısım tekeli sermayedarın açıklamaları kendileri açısından oluşan tehlikeli tabloyu daha iyi gösteriyor.

Türkiye tekeli sermayesinin en kodamanlarından, uluslararası emperyalist tekellerle en fazla içli dışlı olan Vehbi Koç 18 Nisan 1979'da, güçlü bir hükümet çağrısında bulunmuştu. Sakip Sabancı, 5 Haziran 1979'da "Durum çok kötüdür. Güçlü hükümetler çıkaracağız." Rahmi Koç 22 Temmuz 1979'da, "Ülke yeni bir liderliğe susamışlık içindedir." TÜSİAD Genel Sekreteri Güngör Uras, 20 Eylül 1979'da "Sendikaların bugünkü ekonomik ve politik güçleri karşısında ücretler düzenlenemez. Yeni yol gerekir. Bunu devlet açacaktır." ve Selçuk Yazar, 7 Ekim 1979'da "Kanunlar eskidi. Seçim, ceza, iş, vergi kanunları değişmelidir." diyordu.

Bu açıklamalar, gelinen aşamada, tekeli sermayenin gözü dönmüşlüğünü ve istedikleri gerçekleşmediği takdirde neleri yapabileceklerini göstermeye yeterli açıklamalardır.

İşte, 14 Ekim 1970 ara seçimleri bu koşullarda yapılmıştı. Seçimlerde, CHP büyük oy kaybına uğradı ve Ecevit Hükümeti istifa etti. Yerine, tekeli sermayenin istemleri doğrultusunda, MHP ve MSP destekli AP "azınlık hükümeti" kuruldu. AP "azınlık hükümeti" nin kurulduğu dönem, ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımların had safhaya vardığı ve burjuvazi için "çare"lerin tükenme noktasına geldiği bir dönemdi. AP "azınlık hükümeti", Türkiye işveren Sendikaları Konfederasyonu ve Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği'nin kısa ve uzun erimli reçetelerini, İMF Dünya Bankası ve OECD gibi emperyalist mali kuruluşlarının reçeteleri ile birleştirerek, hükümet programı olarak sundu. Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası "MESS"nin başkanı Turgut Özal, Başbakanlık Müsteşarlığına ve Devlet Planlama Teşkilatı "DPT" müsteşar vekilliğine getirildi. Artakalan demokratik hak ve özgürlükleri yok etmeyi hedefleyen çok sayıda yasa tasarısı gündeme getirildi. "Anarşi" ve "bölücülüğü" önleme bahanesiyle devlet terörü daha da sistemleştirildi. İkili anlaşmalarla, Türkiye ve Kürdistan toprakları ABD emperyalizmine peşkeş çekildi.

14 Ekim 1979 seçimlerinde tekeli burjuvaziyi korkutan bir gelişme de Kürdistan'daki seçim

sonuçlarıydı. Çünkü yüzyıllardır varlığı bile inkar edilen Kürdistan halkının, Bilimsel Sosyalist Hareketimiz ve TİSP'in yaptığı seçim işbirliğine verdiği destek ve dayanışma, salt sömürgeci burjuvazi ve onların yerli işbirlikçilerini değil, şovenizmden tamamıyla sıyrılmamış birkaç ilerici hareketi bile belli ölçülerde tedirgin etti. Özellikle, hareketimizin adaylarının, sıkıyönetim koşullarına rağmen Kürdistan'ın iki ilinde gösterdiği başarı, burjuvazi açısından iyi hesaplanması gereken bir gelişmeydi. Bilimsel Sosyalist Hareketimiz'in bir adayının, televizyonda yaptığı seçim konuşması ABD Kongresine kadar yansıdı. Kürdistan ve Türkiye'deki bu ve benzeri gelişmeler, burjuva parlamentosunun da gelecekte, tekeli burjuvaziye karşı kullanılabileceğini gösteriyordu.

Tüm bu gelişmelere karşın tekeli burjuvazi boş durmuyordu. Tekeli burjuvazi, alınacak önlemlerin parlamentodan çıkması için CHP'nin mahalefetini etkisizleştirdiği gibi, aynı planın devamı olarak ordu aracılığıyla 1 Ocak 1980'de hükümete bir muhtra verildi. Muhtra söz konusu yasaların çıkması için bir nevi tehditti. Muhtra şunları içeriyordu:

"Türk Silahlı Kuvvetleri, iç hizmetler yasası ile kendisine verilen görev ve sorumluluğun idrarı içinde, ülkemizin bugünkü hayati sorunları karşısında, siyasi partilerimizin bir an önce milli menfaatlerimizi ön plana alarak, Anayasa'nın ilkeleri doğrultusunda ve Atatürkçü bir görüşle bir araya gelerek, anarşi, terör ve bölücülük gibi devleti çökertmeye yönelik her türlü hareketlere karşı bütün önlemleri müştereken almalarını ve diğer anayasal kuruluşların da bu yönde yardımcı olmalarını istemektedir."

Devam edecek

Danimarka 'daki Türk ve Kürt demokrasi güçlerinin daha önce oluşturdukları 'Eylem Birliği', Türkiye ve Kürdistan'da zindanlardaki siyasi tutukluların direnişleri ve Diyarbakır Askeri Ceza ve tutuk evinde siyasi tutuklulara karşı faşist diktatörlüğün giriştiği katliamı Danimarka ve dünya kamuoyuna duyurmak, tutuklularla başta Uluslararası Af Örgütü, Danimarka Parlamentosu ve basını olmak üzere, birçok kuruluşun dayanışmasını sağlamak için, bir program dahilinde çalışmalarını sürdürüyor.

Bu 'Eylem Birliği' nin içinde yer alan örgütler (Danimark Türkiye Dayanışma Komitesi, FAT, KKDK Federasyonu Danimarka Komitesi, İşçi Gerçeği, Emegün Birliği, Danimarka-Kürdistan Kültür ve Dayanışma Derneği) olayı kamuoyuna duyurmak üzere belli aralıklarla iki bildiri yayınladılar. Başta Uluslararası Af Örgütü ve Danimarka Parlamentosu olmak üzere, birçok kuruluşa resmen baş vurularak Diyarbakır katliamına müdahalede bulunmalarını istedikler.

4.2.1984 tarihinde ise, içlerinde bayanların da bulunduğu bir gurup Türkiye ve Kürdistanlı ilerici, Danimarkanın en büyük günlük gazetelerinden 'Ekstra Bladet' in brolarına girerek bir süre oturma grevi yaptılar. Broda toplanan basın ve yayın organlarının temsilcilerine, Diyarbakır katliamı ile ilgili bilgi verdiler. Bu sırada, Diyarbakır Askeri Cezaevinde uzun süre kalan iki arkadaş gazetecilere işkenceleri anlattılar. Bu protesto eylemine katılanların ellerinde şu pankart vardı: 'Türk ve Kürt Politik Tutuklularla Dayanışma göster!' Bu eylem Danimarka basın ve yayınında geniş olarak yer aldı. Danimarka'nın birçok büyük gazetesi olayı resimlerle verdiler. Ayrıca Danimarka radyosunun Türkçe bölümü, gerek bu olayı ve gerekse de bu eyleme neden olan Diyarbakır katliamına geniş yer verdi.

7.2.1984 tarihinde, Sosyalist Halk Partisi ve Sol Sosyalistler tarafından parlamentoya bir soru önergesi verildi. Danimarka

Hükümetine yöneltilen bu önerge ile Hükümetten, Türkiye ve Kürdistan'da politik tutuklulara karşı uygulanan baskı ve işken-

Türk ve Kürt politik tutuklularla dayanışma göster !

celerin, halka karşı baş vurulan zorbalıkların, Kürt halkına karşı işlenen suçların ve Diyarbakır Askeri Ceza ve Tutukevindeki katliamın Dışişleri Bakanlığı nezdinde protesto edilmesi, ve Diyarbakır cezaevine bir heyetin gönderilmesi isteniyor. Aynı önergede, Türkiyeyi, insan hakları mahkemesine şikayet eden devletlerden birinin Danimarka olması nedeniyle bu mahkemede görülen davanın çabuk sonuçlandırılması için Danimarka'nın gereken çabayı göstermesi isteniyor.

28.1.1984 tarihinde ise, Diyarbakır Cezaevi katliamında şehit olan Necmettin Büyükkaya, Halil Çatak ve Yılmaz Demir için FAT lokalinde bir anma toplantısı yapıldı. 150 kişinin katıldığı bu toplantıyı güçbirliği adına bir arkadaş açarak toplantıya katılanları şehitlerimiz için saygı duruşuna davet etti. Daha sonra söz alan konuşmacılar, faşist diktatörlüğün halklarımız üzerindeki barbarlıklarını, bu barbarlıklardan kurtulması için yapılması gerekenlerle ilgili düşüncelerini anlattılar. Bir arkadaş, Necmettin Büyükkaya'nın siyasi yaşamı hakkında bilgiler verdi. Necmettin Büyükkaya'nın yaşamı boyunca kendisini devrimci çalışmalara verdiği en zor koşullarda bile mücadeleye olan inancının sarsılmadığı anlatıldı. Daha sonra, DDKD davasının sanıkları olarak Diyarbakır Askeri Ceza ve Tutukevinde yatan ve faşist diktatörlüğün en barbar işkencelerine tabi tutulan iki arkadaş, cezaevindeki işkence ve baskıları anlattılar. İşkence ile ilgili, bu somut bilgilerin işkence kurbanlarının ağzından duyulması, izleyicileri oldukça etkiledi.

Bu toplantı, Danimarka'daki Kürt ve Türk işçiler tarafından ilgiyle izlendi. Toplantıya katılan işçiler, Türk ve Kürt devrimci güçlerinin birlik ve dayanışmalarından duydukları memnu-

Faşist Cunta, işkence tezgahlarında yok edemediği Kürdistanlı yurtseverleri sokak ortalarında, dağ başlarında kiralık katillerine vurdurarak ortadan kaldırmayı sürdürüyor. 1 Aralık 1983'de cuntanın kiralık katilleri, TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu üyesi, Kürdistanlı yurtsever Kenan Aras'ı vurarak katlettiler. Daha önce, Kenan Aras TÖB-DER davasından beş yıl ağır hapis cezasına çarptırılmıştı.

Cunta, eğitim emekçilerinin yığınsal örgütü olan TÖB-DER'i kapatarak, yöneticilerine ağır cezalar verdi. Yurt dışına çıkmış o-

lan Genel Başkan Gültekin Gazioğlu'nu da "yurttaşlıktan atmıştı". Cunta, ağır hapis cezaları ile yıldırmadığı TÖB-DER yöneticilerini ve bu arada Kenan Aras'ı katlederek yıldıracağını sanıyor. Ama cuntanın tüm bu terör ve insanlık dışı katliamları nafi edilebilir, sonuç vermeyecektir. Ağır işkence ve baskılarla Kürdistanlı ve Türkiyeli yurtsever anti faşistlerin mücadelesinin önüne geçmek mümkün değildir. Savaşımız kurbanlar vere vere boyutlanıp dal budak salacaktır. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.

niyeti dile getirerek, bu birliği kıvançla karşıladıklarını belirttiler.

Diyarbakır Cezaevindeki tutukluların sömürgeci faşist cuntanın işkencelerine ve her türlü zorbalık yasalarına karşı sürdürdükleri direnişle dayanışmada bulunmak, faşist diktatörlüğün en gaddar vahşetlerine rağmen teslim olmayarak sömürgeci cellatlara karşı, Kürdistan Halkının onurlu savaşımını yaşamları pahasına onurlandıran bu yiğit şehitlerimizin seslerini dünya kamuoyuna duyurmak için "insanım" diyen herkes üzerine düşeni yapmak zorundadır.

Danimarka'da bir yıldan beri oluşturulan "Eylem Birliği", halklarımızla dayanışma eylemlerini periyodik bir şekilde sürdüreceğini ifade etmektedir.

Türk ve Kürt Politik Tutuklularla dayanışma göster!

Armanc Danimarka Muhabiri

FAŞİST CUNTANIN BİR CİNAYETİ DAHA:

Kenan Aras katledildi

FAŞİST CUNTA KÜRDİSTAN'DA BEŞ AYLIK BİR BEBEGİ KATLETTİ

Faşist cunta iktidarı silah zoruyla gasp edişinden bugüne kadar binlerce ilerici, yurtsever insanı ya idam sehpalarında, ya işkencehanelerde direkt öldürmüş veyahutta şu veya bu şekilde ölümlerine sebep olmuştur.

Bunun son örneklerinden biri de, faşist cuntanın, bundan bir süre önce, Serdest isminde 5 aylık bir bebeğin boğularak ölümüne neden olmasıdır.

12 Eylül 1980'den sonra, Türkiye'de ve özellikle Türkiye Kürdistan'ında aşağı yukarı bütün ilerici ve yurtseverler sıkı bir takibata maruz kaldılar. Kimisi yakalandı kimisi de ülkesini ve ailesini terk etmek zorunda kaldı. Bunlardan biri de .....ismindeki Devrimci-Demokrat öğretmen arkadaşımız idi. Bu arkadaş kendi bölgesinde yurtsever ve dürüstlüğü ile tanınan biriydi 12 Eylül'den sonra aranmaya ve sık sık evi basılmaya başlandı. Bu baskınlardan birinde yakalandı ve iki gün sonra nezaretten kaçmayı başardı. Bu durumdan sonra daha sık aranmaya başlandı.

Artık onun Kürdistan'da kalma olanağı kalmadı. Zorunlu olarak ailesini ve ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Bugün Kürdistan'da, aranan kişi bulunamadığı takdirde ailesini veya yakınlarının alınıp işkenceye götürülmesi olayı

olağanlaştı. Sözüm ona bununla aranan kişi nin gelip teslim olmasını sağlamak istiyorlar. Söz konusu olan arkadaş da ele geçirilemeyince bu defa sık sık ailesine baskı yapılarak teslim olmasını sağlamaya çalıştılar ve her gelişlerinde "bu defa da gelmezse sizi alıp götürüceğiz" dediler. Kısacası artık ailesinin de yaşama olanağı kalmadı. Bu yüzden arkadaşın kendisinin bulunduğu yere ailesini de getirmekten başka çaresi kalmadı. Bütün zorlukları göze alarak ailesini getirmek için ülkeye gitti. Çok doğaldır ki ailesine pasaport alıp getiremeyecekti. Onun için kendisi ve bir çok ilericinin karşılaştığı bazı riskleri göze almak zorunda kaldı. Bu yüzden kendi olanaklarıyla yaptıkları sandal'la sınırı nehir'den geçmek zorundaydılar. Tabii ki bu geçişi sınırı geçme kurallarının gerektirdiği disiplin içinde gerçekleştirmek zorundaydı. Çünkü, her adım baskı askerlerin kurdukları pusular bulunmaktadır. En ufak bir gürültüde bir kurşuna kurban gidebilirlerdi. İşte bu koşullar altındaki geçiş sırasında, sandalın devrilmesi sonucu 5 aylık Serdest, annesinin kucağından düşüp suyun içinde kayıp oldu. Bir daha da bulunamadı. Ve böylece cunta, cinayethanesine 5 aylık bir bebeğide ekleme başarısını elde etti.

Acımız büyük, üzüntümüz derindir. Ama hiç kuşkusuz bu acı ve üzüntü yalnız bizim değildir. Bugüne kadar faşist cunta'dan şu veya bu şekilde acı ve ızdırıp çekenler bu acı ve ızdıraplarıyla bilip faşist cuntayı bir daha geri gelmemek üzere alaşağı edecek ve tarihin çöplüğüne atmayı başacaklardır.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreteri, büyük enternasyonalist Jurij Andropov'un aramızdan ayrılışı, tüm dünya demokrasi ve barış güçleri için ve Sovyet halkı için büyük bir kayıptır. SBKP Genel Sekreterliği ve devlet başkanlığı yaptığı onbeş aylık kısa bir sürede, Jurij Andropov, tüm enerji ve becerisi ile 26. Kongre kararlarını ve programını gerçekleştirebilmek için büyük gayret sarfetti. Sovyet halkının hayat stardardının yükseltilmesi, komünizmin inşası ve Sovyet ekonomisinin kalkınması için önemli kararlar aldı.

Jurij Andropov 15 Haziran 1914'te demiryollarında çalışan bir aileden doğdu. 16 yaşında (Volga Tersanesinde) çalışma yaşamına atıldı. Ve o sıralarda Komsomole üye oldu. 1936 yılında Komsomol'de profesyonel olarak çalışmaya başladı. 1938 yılında Jaroslov bölgesinde, Komsomol'un Birinci Sekreterliğine seçildi. 1940 yılında Karel Komünist Gençlik Örgütü'ne Birinci Sekreter olarak seçildi. 1940 yılında Nazilere karşı Anavatan savunmasına partizan olarak aktif katıldı. Anavatan savaşından sonra 1944 yılında Sovyetler Birliği Komünist Partisinde profesyonel olarak çalışmaya başladı. Jurij Andropov, Petrozavodsk Parti Komitesi Birinci Sekreterliğine ve 1947 yılında ise Karel Komünist Partisi Merkez Komitesi İkinci Sekreterliğine seçildi. 1951 yılında SBKP MK'si kararıyla müfettişliğe ve daha sonra da MK'sine bağlı bir alt organ yöneticiliğine getirildi. 1953 yılında MK kararıyla diplomat olarak atandı. Uzun yıllar Macaristan Sosyalist Cumhuriyeti'nde konsolosluk yaptı.

Jurij Anropov 1957 yılında SBKP MK'si Bölüm Müdürlüğüne getirildi.

SBKP 22. Kongresi kararıyla Jurij Anropov, Merkez Komitesi'ne seçildi. 1962 yılında SBKP MK'sinde sekreterliğe seçildi.

Mayıs 1967 yılında, Sovyetler Birliği Güvenlik Örgütü KGB'nin

Yuri ANDROPOV

barışsavaşçısı

Yuri Andropov öldü

Başkanlığına atandı. Aynı yıl SBKP MK'si Politik Bürosunda aday üye oldu. Nisan 1973'ten itibaren SBKP MK'si Politik Büro üyeliğine seçildi. Mayıs 1982 yılında yeniden MK'sinde sekreterliğe ve Kasım 1982'den itibaren de SKBP MK Genel Sekreterliğine seçildi. Judij Andropov, 16 Haziran 1983'te Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Başkanlığına seçildi. Ve aramızdan ayrılıncaya kadar bu görevi sürdürdü.

JURIJ ANDROPOV'UN ARAMIZDAN AYRILIŞI NEDE-NİYLE, ÇEŞİTLİ ÜLKELE-RİN SBKP'SİNE GÖNDERDİ-Ğİ BAŞSAĞLIĞI MESAJLARI

Çin Komünist Partisi, SSCB Başkanlığına gönderdiği mesajda

şöyle diyor;"Jurij Andropov, yaşamı boyunca defalarca Sovyet-Çin ilişkilerinin normalleşmesini istedi. Çin Hükümeti samimi olarak, her iki ülke arasındaki ilişkilerin düzelmesini istiyordu. Son yıllarda Çin-Sovyet ilişkilerinde bir normalleşme göze çarptı. Bu da halklarımızın istemidir. Biz umut ederiz ki, iki büyük komşu ülke Sovyet-Çin ilişkileri ortak çabalarımız sonucu gelişecektir."

Fransa Devlet Başkanı Mitterand ise gönderdiği mesajda;"Jurij Andropov'un" yönettiği ülke, uluslararası işlerde ve Fransa ile olan eski ve stabil karşılıklı ilişkiler doğrultusunda önemli, fonksiyonel bir rol oynuyor."

İtalya Komünist Partisi, SBKP MK'sine gönderdiği başsağlığı mesajında, Andropov'un aramızdan ayrılışı nedeniyle kısaca şöyle demektedir;"Önemli bir önder maalesef aramızdan ayrıldı, SBKP Genel Sekreteri ve Devlet Başkanı gibi önemli görevleri kısa bir dönem üstlenmesine rağmen, yeni öneri ve perspektifle silahlanma yarışının durdurulması için olumlu görüşmelerin sağlanması pozisyonunu yarattı. Kısa bir süre önce ilişkilerin gerginleşmesine rağmen, diyaloglara açık, yani anlaşmaları ve gerginliği önleyici, barışı savunucu ve ilişkilerin daha da gerginleşmesini önleyici çalışmalarını takdirle karşıladık."

Hindistan Devlet Başkanı, Giani Zail Singh, SSCB Başkanlığına gönderdiği telgrafta;"Andropov'un dünya çapında bir devlet adamı, Sovyet halkının önderi ve Hindistan'ın yakın dostu aramızdan ayrıldı. O kısa bir sürede görev başında olmasına rağmen iyi bir devlet adamı özelliklerine sahip olduğunu ve ardıcıl bir barış savaşçısı olduğunu göstermiştir. O'nun, Hindistan için duyduğu sıcak dostluk ilişkileri sürekli ilişkilerimizde görülmüştür. Hindistan halkı, derin bir acı ile O'nun yokluğunu hissedecektir."

ARMANC

MONİHLY KURDISH MAGASİNE / MÂNATLIG KURDISK TIDSKRIFT

ADRESS: ARMANC, Tunnelgatan 14-2tr 111 37 Stockholm-Sweden Tel: 08-10 12 89

Ans-Utgv(Xwedi) : YKDK (Kurdiska Demokratiska Arbetarunionen)

Price:(buha) :7,5 kr / 2 Dm / 50 TL.

Abone :90 Kronor/ år / year / sal / - POSTGIRO:82 48 58-5

ISSN: 03 48-73 85